

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

**О. Кібік, О. Слободянюк,
І. Примаченко, Л. Кузнецова**

**ФІНАНСОВЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОЄКТУ**

Навчально-методичний посібник

Одеса
Фенікс
2023

УДК 336.64
К 38

Рекомендовано до друку
навчально-методичною радою НУ «Одеська юридична академія»
(протокол № 1 від 26 вересня 2023 року).

Автори:

Кібік Ольга – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри національної економіки НУ «Одеська юридична академія»;

Слободянюк Ольга – доктор економічних наук, професор, професор кафедри національної економіки НУ «Одеська юридична академія»;

Примаченко Іван – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри національної економіки НУ «Одеська юридична академія»;

Кузнецова Людмила – асистент кафедри національної економіки НУ «Одеська юридична академія».

Рецензенти:

Слатвінська Марина – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, керівник центру забезпечення якості освіти Одеського національного економічного університету;

Орлов Василь – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та цифрового бізнесу Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку (м. Одеса).

Кібік О., Слободянюк О., Примаченко І., Кузнецова Л.

К38 Фінансове забезпечення проекту : навч.-метод. посіб. [Електронне видання] / О. Кібік, О. Слободянюк, І. Примаченко, Л. Кузнецова ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2023.– 118 с. – Режим доступу:.....

ISBN 978–617–8395–08–7

Навчально-методичний посібник відповідає програмі навчальної дисципліни «Управління фінансовим забезпеченням проекту». Посібник містить короткий основний зміст тем, завдання, кейси, тести, питання для обговорення, питання для самоперевірки, а також список використаної літератури.

Для здобувачів вищої освіти, що отримують ступінь магістра у галузі знань 07 «Управління та адміністрування» зі спеціальності 073 «Менеджмент». Призначені для роботи в аудиторний час, а також для індивідуальної роботи здобувачів над дисципліною «Управління фінансовим забезпеченням проекту», підготовки до екзамену або заліку, для супроводження семінарських і практичних занять в цілому з дисципліни, закріплення теоретичних знань, буде корисним для підготовки здобувачів, що отримують освіту з економічної, управлінської та правової спеціальностей.

УДК 336.64

ISBN 978–617–8395–08–7

ISBN 978–617–8395–08–7

© О. Кібік, О. Слободянюк,
І. Примаченко, Л. Кузнецова, 2023

Зміст

Передмова	4
Тема 1. Теоретичні основи управління проектами.	5
Тема 2. Фінансове обґрунтування доцільності проекту	14
Тема 3. Джерела фінансування проекту та їх характеристика	25
Тема 4. Фінансове забезпечення кадрового потенціалу, задіяного у проекті	36
Тема 5. Фінансові підходи до планування ресурсів і витрат проекту.	47
Тема 6. Управління фінансовою оцінкою ефективності інвестиційних проектів	58
Тема 7. Особливості організації фінансовим забезпеченням різновидів проектів.	73
Тема 8. Управління банківським кредитуванням при створенні проектів.	84
Тема 9. Особливості фінансового забезпечення проектів за рахунок міжнародних інституцій.	95
Тема 10. Управління фінансовими ризиками при створенні проектів	104
Рекомендована література для поглибленого вивчення.	116

ПЕРЕДМОВА

Фінансування проектів з різних фінансових джерел широко використовується в міжнародній практиці та сприяє розвитку усіх суб'єктів господарювання.

В умовах ринкових умов фінансування набуває реального значення, а інвестиція, без якої неможливо уявити оновлення та збільшення відтворення господарських одиниць тісно пов'язана з виробничим потенціалом та конкурентоспроможною продукцією.

Світовий досвід реальної підготовки, фінансування та впровадження інвестиційних проектів у життя показує, що така діяльність знаходиться на високому рівні порівняно з іншими видами підприємницької діяльності.

Успішна діяльність у сфері фінансового забезпечення, реалізації реальних інвестиційних проектів вимагає у здобувачів, майбутніх професіоналів-менеджерів знання теорії і практики проектного фінансування та організації прав власності; сучасних методів аналізу ефективності інвестиційних процесів; вміння розробляти планово-кошторисну документацію; організовувати матеріально-технічне забезпечення реалізації інвестиційних проектів; планувати бюджет; вміти працювати в команді, співпрацювати з інвесторами, кредиторами, гарантами, організаторами фінансування; задовольняти вирішення питань будівництва та функціонування проекту; організовувати доставку та збут необхідних ресурсів; розуміти та визначати ризики, при реалізації та плануванні фінансування проекту; управляти системою відносин, що виникає під час фінансової підтримки реалізації реальних інвестиційних проектів.

Таким чином, запропонований навчально-методичний посібник стане в нагоді не тільки здобувачам, при опануванні дисципліни «Управління фінансовим забезпечення проекту», а і всім, хто бажає закріпити свої знання та реалізувати власний проект.

Тема 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ

Ключові слова: проект, управління, система управління проектами

ПЛАН

1. Поняття проекту та його сутнісні характеристики.
2. Теоретичні основи управління проектами.
3. Методологія управління проектами.

КОРОТКИЙ ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Сучасна бізнес-діяльність в Україні, Європі та світі орієнтується на виконання проектів. Це впливає з тенденції, що все більше компаній прагнуть створювати інноваційні продукти і послуги, а також мати нові досягнення у відомих галузях.

Проект – це тимчасове підприємство з чітко визначеними цілями та завданнями, яке виконується для досягнення конкретного результату. Проект має початок і завершення, а також визначений бюджет, ресурси, строк виконання і організаційну структуру.

Основні характеристики проекту включають:

1.	Тимчасовість	Проект має обмежений термін виконання, від часу його запуску до завершення.
2.	Унікальність	Кожен проект відзначається своєю унікальністю, оскільки він спрямований на досягнення конкретного результату, який може бути відмінним від інших.
3.	Визначені цілі і завдання	Проект має чітко визначені мету, цілі та завдання, які потрібно досягнути.
4.	Обмежені ресурси	Проект використовує обмежені ресурси, такі як бюджет, людські ресурси, матеріали та обладнання.
5.	Управління	Проект потребує ефективного управління, планування, контролю та координації всіх аспектів виконання для досягнення бажаного результату.

Проект – це певна подія (або процес) з чітко визначеними термінами, спрямована на створення унікального продукту або досягнення певних інноваційних результатів. У бізнесі метою проекту часто називають вирішення конкретних завдань. Відповідно, управління проектами – це специфічна діяльність, метою якої є реалізація всіх завдань, визначених проектом. Для цього використовується багато знань, зусиль, методів та засобів.

Самі проекти є невід’ємною частиною реального життя будь-якої організації. Кожна компанія має свою стратегію розвитку та цілі, які вона прогнозує, які оформлюються в окремі проекти. Важливо розуміти, чим вони відрізняються від повсякденної діяльності організації. По-перше, той факт, що кожен проект має свої унікальні цілі та терміни їх досягнення. У повсякденній діяльності мета повторюється, як і терміни. По-друге, проект має властивість завершуватися після досягнення поставленої мети. Щоденні акції мають нескінченний характер і спрямовані на підтримку нормального руху бізнесу.

Управління проектами допомагає швидко і ефективно досягати поставлених цілей. Крім того, при цьому створюється ціла система комплексів, які можуть бути використані для досягнення загальних цілей компанії, а також розробляється схема раціонального розподілу ресурсів.

Система управління проектом включає ряд послідовних дій:

- визначення та розробка вимог до проекту;
- формулювання максимально чітких і зрозумілих цілей;
- налагодження та здійснення комунікації між сторонами, які беруть участь у проекті;
- врегулювання обмежень проекту: особливості бюджету, ресурсів, ризиків, термінів, якості;
- спілкування з командою, врахування її потреб/бажань/очікувань та коригування існуючих планів відповідно до отриманих матеріалів.

Управління проектами – це комплексний підхід до планування, організації, виконання та контролю різноманітних завдань з метою досягнення конкретних цілей. Основи управління проектами базу-

ються на певних теоретичних принципах та методологіях. Ось кілька ключових понять і теоретичних засад управління проектами:

Трьох-шарова модель проекту: Проект можна поділити на три шари – технічний, управлінський і стратегічний. Технічний шар включає в себе робочі етапи і завдання, управлінський шар відповідає за планування, контроль і координацію, а стратегічний шар пов'язаний з відповідністю проекту стратегії організації.

Цикл проекту: Проектний цикл включає етапи ітеративного характеру: ініціювання, планування, виконання, контроль і закриття. Кожен з цих етапів має свої завдання та результати.

Трійка «час-обсяг-вартість» (Time-Cost-Scope): Ця концепція показує, що зміни в одному параметрі (часі, обсязі або вартості) можуть вплинути на інші параметри проекту.

Модель «Мета-Ресурси-Часи» (Scope-Resources-Time): Ця модель вказує на те, що керування проектом полягає в збалансованому виконанні обсягу робіт, доступних ресурсів та встановленого часового графіка.

Принципи управління проектами PMI: Інститут управління проектами (PMI) визначив п'ять основних принципів управління проектами:

- Розуміння цілей і результатів
- Інтеграція процесів
- Планування відповідно до можливостей і обмежень
- Забезпечення якості
- Забезпечення комунікацій

Методології управління проектами: Існують різні методології управління проектами, такі як *Waterfall* (класичний підхід), *Agile* (гнучкий підхід), *Scrum*, *Kanban*, *PRINCE2* тощо. Кожна з них має свої підходи до планування, виконання та контролю проекту.

«Теоретичні основи управління проектами» – це засвоєння ключових принципів та практик управління проектами, що є важливими в сучасному бізнес-середовищі, де проекти грають важливу роль у досягненні стратегічних цілей. А саме:

- Поняття проекту: вивчення та розуміння того, що таке проект, його характеристики, складові та відмінності від рутинної діяльності;
- Етапи проектного циклу: вивчення основних етапів життєвого циклу проекту – від ідеї та планування до виконання, контролю та закриття;
- Планування проекту: розгляд методів створення детального плану, включаючи визначення завдань, ресурсів, термінів, бюджету та ризиків;
- Управління ресурсами: вивчення стратегій для ефективного використання ресурсів, таких як людські ресурси, матеріали, бюджет;
- Управління ризиками: розгляд методів виявлення, аналізу та мінімізації ризиків, пов'язаних з проектом;
- Комунікація та командна робота: вивчення навичок ефективної комунікації, співпраці та керівництва командою;
- Контроль та моніторинг: розгляд методів відстеження прогресу проекту, ідентифікації відхилень від плану та прийняття коригуючих заходів.
- Закриття проекту: вивчення процедур завершення та оцінки результатів проекту.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Поняття сутності управління проектами.
2. Система управління проектами.
3. Принципи, функції та цілі управління проектами.
4. Сучасні інструменти планування проектів та особливості їх застосування.
5. Проблема обмеженості ресурсів та шляхи її вирішення інструментами проектного управління.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. *Що включає в себе структурна модель управління ресурсами проекту:*

- а) визначення вимоги до джерела;
- б) планування, регулювання, контроль;
- в) облік і контроль видачі ресурсів;
- г) транспортування, отримання та зберігання ресурсів.

2. *Проект виглядає наступним чином:*

- а) системно обмежений набір заходів, документів, робіт і ресурсів для реалізації унікальних цілей і завдань, які можуть призвести до інноваційних змін і створення нових продуктів або послуг;
- б) набір завдань, заходів, документів, робіт і ресурсів з певними вихідними даними та необхідними ресурсами;
- в) максимальна тривалість комплексу взаємопов'язаних робіт, документів, робіт і ресурсів, яка визначається найменшою загальною тривалістю робіт у цілому;
- г) сукупність взаємопов'язаних видів діяльності, документів, робіт і ресурсів, які служать досягненню унікальних цілей і завдань.

3. *Фази життєвого циклу проекту не включають:*

- а) замовлення на проект;
- б) розроблення проекту;
- в) реалізацію проекту;
- г) закінчення проекту.

4. *Мегaproект – це цільова програма, яка включає багато взаємопов'язаних проектів, об'єднаних спільною метою, передбаченими ресурсами та часом, виділеним на їх реалізацію:*

- а) правильно;
- б) неправильно.

5. Суть декомпозиції полягає в поділі проекту на системи його управління:

- а) підсистеми за напрямками управління проектом, які практично діють на всіх фазах управління проектом, загальносистемні функції, які виконуються на всіх етапах реалізації проекту та у всіх підсистемах;
- б) організаційну структуру виконавців проекту, структуру розподілу обов'язків і завдань виконавців під час виконання робіт, що проводяться в рамках проекту, у вигляді матриці;
- в) фази, розділи, роботи, завдання, окремі робочі процеси, окремі робочі пакети життєвого циклу проекту, які пов'язані в структурі робіт, що виконуються в рамках проекту;
- г) усі відповіді правильні.

6. У сфері управління проектами системний аналіз використовується для вирішення завдань:

- а) вибір і дослідження ідеї проекту, планування та виконання робіт, пов'язаних з проектом;
- б) вибір і дослідження ідеї проекту;
- с) планування та виконання проектних робіт; управління реалізацією проекту.

7. Управління проектами – це процес застосування методології системного аналізу у сфері людської діяльності, метою якого є досягнення реальних змін у життєвому середовищі:

- а) правильно;
- б) неправильно.

8. Який основний структурний підрозділ учасників проекту:

- а) команда;
- б) інвестор;
- в) організація.

9. За вимогами до обмежених ресурсів проекту типи проектів поділяються на:

- а) мультипроект, монопроект;

- б) проект, програму, систему;
- в) прості, організаційно складні, технічно складні;
- г) малий, середній, мегапроект.

10. У чому полягає сутність мережевого планування проекту:

- а) інформаційна динамічна модель, яка відображає зв'язки і результати всієї роботи, необхідної для досягнення кінцевої мети проекту;
- б) це графічне представлення всієї роботи проекту та залежностей між ними;
- в) сукупність графічних і розрахункових методів, організаційних заходів і прийомів контролю, що забезпечують моделювання, аналіз і динамічну перебудову плану реалізації проекту;
- г) усі відповіді правильні.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1: Запропонуйте власну ідею свого проекту, для цього заповніть таблицю.

«Моя ідея»

Напрямок	Назва	Короткий опис	Автор(и)	Статус	Потенційні кредитори
Опишіть напрямок, де буде реалізована ваша ідея	Назвіть свою ідею	Опишіть основні риси проекту або нові інноваційні рішення	У кого буде авторське право? Або хто буде відповідальний за даний проект?	Історія ідеї. Як виникла, була вже використана або ні?	Хто може бути зацікавлений та допоможе вам фінансово в реалізації вашого проекту

Кейс 2: Компанія «Інноваційні технології» розробляє новий продукт – інтерактивну дитячу іграшку, яка поєднує в собі елементи гри, навчання та розвитку. Ваша роль – менеджер проекту. Ви маєте здійснити всі етапи управління проектом, починаючи з ініціації та закінчуючи звітом після завершення.

Інформація про проект:

1. Ініціація:

- Опис продукту та його основних характеристик.
- Визначення цілей проекту: розробити та впровадити іграшку на ринок.
- Оцінка основних ризиків: зміни у попиті, технологічні труднощі, конкуренція.

2. Планування:

- Розробка структури проекту та розподіл завдань.
- Визначення бюджету, ресурсів та термінів виконання.
- Розробка графіка робіт та визначення пріоритетів.

3. Виконання:

- Організація роботи команди розробників, дизайнерів та інженерів.
- Спільна робота над прототипом та тестуванням.
- Забезпечення відповідності продукту вимогам та стандартам.

4. Моніторинг та контроль:

- Відстеження виконання графіка робіт та контроль за бюджетом.
- Виявлення та управління змінами та ризиками.
- Забезпечення якості продукту через періодичні огляди.

5. Завершення:

- Передача готового продукту виробництву та маркетинговому відділу.
- Оцінка результатів проекту з точки зору досягнення цілей та витрат.
- Розробка звіту та рекомендацій для майбутніх проектів.

Запитання:

1. Які етапи проекту потрібно пройти від його ініціації до завершення?
2. Як ви будете враховувати ризики та зміни під час виконання проекту?
3. Як ви розподілите завдання між командою розробників та іншими спеціалістами?
4. Яким чином ви будете контролювати витрати та відстежувати графік робіт?

5. Як ви оціните успішність проекту і які критерії ви використовуватимете для цього?

Примітка: Це завдання спрямоване на розгляд та застосування теоретичних аспектів управління проектами на конкретному прикладі.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Основні концепції управління проектами.
2. Теоретичні основи етапів життєвого циклу проекту.
3. Роль і компетенції менеджера проекту.
4. Управління ризиками у проектах.
5. Теоретичні аспекти управління людськими, матеріальними і фінансовими ресурсами у рамках проекту.
6. Використання інформаційних технологій у проектному управлінні.
7. Методи та моделі оцінки ефективності проектів.

ЗМІСТ ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Визначте поняття «проект» і назвіть його основні характеристики, риси та властивості.
2. Сформулюйте основні класифікаційні характеристики та види проектів.
3. Визначте суть та зміст функцій управління проектом.
4. Дайте опис життєвого циклу проекту та розкрийте його роль у процесі управління.
5. Назвіть складові підсистеми управління проектом.
6. Вкажіть та надайте короткий опис основних процесів в управлінні проектами.
7. Опишіть ролі учасників проектного управління: ініціатора, учасника, проектного менеджера.
8. Зазначте фактори, що впливають на склад проектної команди.
9. Вкажіть ключові цілі, які ставить перед собою управління проектами.
10. Розкрийте основні вимоги до управління проектами у фінансовій сфері.
11. Визначте роль та положення фінансової складової в структурі системи управління проектом.

Тема 2

ФІНАНСОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ПРОЕКТУ

Ключові слова: доцільність проекту, фінансове управління проектом, фінансове обґрунтування проектом, ефективність проекту, концепція проекту, проектне фінансування

ПЛАН

1. Поняття фінансування та сутність проектного фінансування.
2. Основні переваги проектного фінансування для бізнесу.
3. Фінансове обґрунтування доцільності проекту.

КОРОТКИЙ ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Фінансування – це процес забезпечення грошових ресурсів для здійснення конкретних дій, проектів, інвестицій або операцій. Це може включати надходження грошей з різних джерел для покриття витрат і забезпечення необхідних ресурсів для реалізації планів та цілей.

Фінансування може бути здійснене шляхом:

- *Залучення капіталу:* це може включати продаж акцій або емісію облигацій компанією, що дозволяє залучити кошти від інвесторів;
- *Позики:* отримання грошей від банків або фінансових установ у вигляді позик, які потрібно буде повернути з процентами;
- *Власний капітал:* використання власних коштів або прибутку компанії для фінансування діяльності;
- *Інвестиції:* залучення грошей від інвесторів, включаючи венчурний капітал, для реалізації певних проектів або розширення бізнесу;
- *Гранти та субсидії:* отримання фінансування від уряду, фондів або організацій для реалізації проектів, які можуть мати суспільний або науковий вплив.

Фінансування важливе для забезпечення росту, розвитку та стабільності організацій, проектів чи особистих фінансів. Оптимальне управління фінансуванням допомагає збалансувати витрати, ризики та можливості, що забезпечує ефективне використання грошових ресурсів.

Проектне фінансування – це вид фінансування, спрямований на забезпечення фінансових ресурсів для конкретного проекту або ініціативи. Відмінністю проектного фінансування є те, що кошти виділяються та використовуються для конкретного завдання, цілі або проекту, а не для загальної діяльності компанії. Проектне фінансування дозволяє забезпечити достатні ресурси для реалізації конкретного завдання та досягнення цілей проекту, при цьому зменшуючи ризики та вплив на загальну діяльність компанії.

Основні риси проектного фінансування:

- **Спрямованість:** кошти надаються конкретному проекту або ініціативі з метою досягнення певних цілей. Вони не мають використовуватися для інших потреб компанії.
- **Обмеженість:** фінансування обмежується на конкретний період, поки проект не буде завершений.
- **Відокремленість:** кошти, які виділяються на проект, зазвичай відокремлюються від інших фінансових ресурсів компанії. Це допомагає забезпечити прозорість та контроль над використанням коштів.
- **Ризики та віддача:** оскільки проектне фінансування пов'язане з конкретними результатами проекту, ризики та можливості визначаються з урахуванням особливостей самого проекту.
- **Варіативність джерел:** проектне фінансування може надходити від різних джерел, таких як внутрішні фінансові резерви компанії, зовнішні інвестори, банки, державні або міжнародні організації.

У світовій практиці проектне фінансування найчастіше використовується у сферах енергетики, видобутку корисних копалин, транспортної інфраструктури та телекомунікацій. Тобто у великих проектах з високим технічним, економічним і політичним ризиком.

В Україні банки, як правило, фінансують будівництво комерційної нерухомості. Вони також займаються інвестиційними проектами в харчовій промисловості, переробній промисловості та телекомунікаціях. Створення нових виробничих потужностей, а також розширення і модернізація існуючих реалізується за допомогою проектного фінансування.

Основні переваги проектного фінансування для бізнесу:

- головним фактором отримання проектного фінансування є сам проект, а вже потім платоспроможність позичальника;
- у випадку проектного фінансування термін кредиту зазвичай значно довший, ніж у стандартних банківських продуктах, а процентна ставка на порядок нижча;
- відсутність додаткових застав, тобто активів, які не задіяні в самому проекті.

Проект починається з розробки проекту, розробки концепції та обґрунтування впровадження.

Дослідження ідей проекту бажано вести на аналізі трьох напрямків:

- Вивчення регіонів (ідентифікація можливостей у цьому регіоні);
- Виробничі дослідження (ідентифікація можливостей у цій галузі);
- Природні ресурси, сільськогосподарська та промислова продукція тощо.

Дослідження попереднього процесу повинно включати технічні та економічні можливості проекту. Потрібно також визначити джерело ризику.

Остаточне проектне дослідження проводить технічний, економічний аналіз та фінансовий аналіз.

Технічний та економічний аналіз враховує технічні здібності, проблеми з маркетингом та закупівлею, наявність матеріалів, обладнання тощо. Обов'язкові питання щодо врахування потреб в потенційних партнерах та інвесторах.

Фінансовий аналіз може складатися з наступних розділів:

1. Спільне представлення грошових потоків та платежів проекту;

2. Демонстрація джерел фінансування (власний капітал, залучений капітал тощо);
3. Створення запланованого балансу зовнішнього представлення та планування ліквідності;
4. Розрахунок економічної ефективності;
5. Оцінка проекту на основі звичайних критеріїв обчислення інвестицій.

Загальний економічний аналіз включає опис загальної економічної ситуації, спільне представлення витрат національних економічних організацій та переваг проекту, переоцінку витрат та результатів на основі національних та економічних критеріїв тощо.

Може бути екологічне та соціальне вивчення майбутнього проекту, тому необхідні загальні висновки.

Ефективність проекту характеризується системою індикації (це процес або спосіб вказування, сигналізації або показу чогось), яка виражає частку прибутку та витрат проекту для учасників. Наступними показниками ефективності проекту є:

- Показники ефективності, що враховують фінансові наслідки реалізації проекту для їх безпосередніх учасників;
- Показники економічної ефективності, що враховують національні економічні вигоди та витрати проекту, включають оцінку екологічних і соціальних наслідків у грошовому вимірі;
- Показники ефективності бюджету, що відображають фінансові наслідки проекту для державних та місцевих бюджетів.

Для аналізу ефективності проекту використовуємо наступні показники: сума інвестицій грошового потоку, чистої вартості проекту, періоду окупності проекту, внутрішнього коефіцієнта прибутковості, коефіцієнта прибутку/витрат та індексу прибутковості.

Фінансове обґрунтування доцільності проекту – це аналіз, який демонструє, чому вартість та зусилля, вкладені в проект, є виправданими та приносять очікувану вигоду. Це важлива частина управління проектами, яка допомагає прийняти обґрунтоване рішення щодо реалізації проекту.

Основні поняття та аспекти фінансового обґрунтування проекту включають:

1. Вартість проекту (*Cost*): Розрахунок всіх витрат, пов'язаних з реалізацією проекту, включаючи зарплати, обладнання, матеріали, послуги тощо.

2. Вигода проекту (*Benefits*): Це позитивний вплив, який проект приносить. Вигоди можуть бути фінансовими (збільшення прибутку, зниження витрат), якісними (покращення якості продукції або послуг), соціальними (покращення умов праці, внесок у громадське благо) тощо.

3. Аналіз ризиків (*Risk Analysis*): Оцінка можливих ризиків та визначення їх впливу на проект. Розробка плану управління ризиками допомагає зменшити негативний вплив невизначеності.

4. Часовий горизонт (*Time Horizon*): Визначення періоду, протягом якого аналізується доцільність проекту. Це може бути визначений строк повернення інвестицій або тривалість проекту.

5. Дисконтний розрахунок (*Discounted Cash Flow*): Цей підхід дозволяє оцінити цінність майбутніх грошових потоків, на основі їхнього часового розподілу та дисконтного розрахунку враховуючи вартість грошей у часі.

6. Показники оцінки ефективності (*Financial Metrics*): До них входять показники, такі як *NPV* (чиста поточна вартість), *IRR* (внутрішня норма прибутковості), *ROI* (рентабельність інвестицій), *Payback Period* (строк відновлення інвестицій) та інші.

7. Чутливість до змін (*Sensitivity Analysis*): Аналіз того, як зміни в ключових параметрах (наприклад, вартість, обсяг продажів) впливають на фінансові показники проекту.

8. Порівняльний аналіз (*Comparative Analysis*): Порівняння проекту з альтернативними варіантами або існуючими рішеннями для визначення найбільш вигідного варіанту.

Фінансове обґрунтування проекту допомагає зробити інформований вибір щодо того, чи варто інвестувати ресурси в реалізацію даного проекту, і чи він буде вигідним з фінансової точки зору.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Прогнозування рентабельності при створенні проекту.
2. Інвестиційний задум проекту та його обґрунтування.
3. Фінансове забезпечення або де знайти гроші на проект, якщо їх не має.
4. Передінвестиційні дослідження або наскільки може бути актуальним майбутній проект.
5. Життєздатність проекту та його оцінювання.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. *Програма передінвестиційних досліджень повинна містити:*
 - а) передбачення економічного та соціального розвитку України, галузеві прогнози;
 - б) оцінку комерційної активності іноземних і вітчизняних компаній у регіоні;
 - в) аналіз документів державного регулювання інвестиційної діяльності в регіоні виконання проекту;
 - г) усі зазначені вище пункти.
2. *Під час фази передінвестиційного аналізу виконуються:*
 - а) дослідження для визначення інвестиційних можливостей проекту;
 - б) оцінка альтернативних варіантів проекту;
 - в) попереднє обґрунтування та розробка проекту;
 - г) придбання і передача технології.
3. *Передінвестиційна фаза дослідження включає наступні етапи:*
 - а) преідентифікація, ідентифікація;
 - б) підготовка, розробка та експертиза;
 - в) детальне проектування;
 - г) підготовка та проведення тендерів;
 - д) підготовка персоналу.

4. Оцінка життєздатності проекту проводиться:

- а) для всіх запропонованих інвестиційних проектів;
- б) для всіх інвестиційних проектів, які пройшли відбір ідей проекту;
- в) для інвестиційного проекту з найменшим обсягом фінансування;
- г) усе зазначене вище.

5. Підготовка проекту надає інформацію про такі напрями дослідження:

- а) стратегія проекту та корпоративні стратегії, межі проекту;
- б) ринок продукту проекту та концепція маркетингу;
- в) графік виконання проекту та складання бюджету;
- г) робочі ресурси, витрати на працю, потреба в професійному навчанні та витрати на його проведення.

6. У разі відхилення інвесторами проекту:

- а) слід докладно викласти причини відхилення;
- б) відзначити факт відхилення;
- в) робити проект більш зрозумілим для інвесторів;
- г) усе зазначене вище.

7. Оцінка життєздатності проекту проводиться:

- а) з урахуванням оптимальних параметрів;
- б) з урахуванням взаємовпливу і взаємозв'язку;
- в) з урахуванням всіх ризиків та невизначеності;
- г) при створенні правової, організаційної та фінансової основи проекту.

8. Вибір технічних рішень для проекту залежить від:

- а) строки введення в експлуатацію та запуску інвестиційного об'єкта;
- б) можливостей організації, що реалізує проект;
- в) попиту на продукцію, яку надає проект;
- г) правильна відповідь відсутня.

9. При відборі ідей проектів кількість варіантів, які потребують детального аналізу, скорочується до:

- а) двох або трьох;
- б) одного;
- в) не менше п'яти;
- г) не менше десяти.

10. Розробка обґрунтування інвестицій інвесторами проводиться:

- а) після попередньої узгодженості про наміри;
- б) до попередньої узгодженості про наміри;
- в) одночасно з підготовкою про наміри.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1: Ви є фінансовим аналітиком у компанії «Еко Грін», яка спеціалізується на виробництві екологічно чистих упаковок зі вторинної сировини. Директор компанії розглядає можливість запуску нового проекту – розробка та впровадження автоматизованого обладнання для більш ефективного перероблення пластикових відходів.

Інформація про проект:

1. Початкові вкладення:

- Вартість обладнання та його впровадження – 500,000 ум.гр.од.
- Витрати на навчання персоналу та запуск обладнання – 50,000 ум.гр.од. .

2. *Очікувані доходи:*

- Річний дохід від продажу продукції – 250,000 ум.гр.од..
- Прогнозований строк використання обладнання – 5 років.

3. *Витрати:*

- Річні витрати на обслуговування та ремонт обладнання – 30,000 ум.гр.од.
- Витрати на сировину та інші операційні витрати – 100,000 ум.гр.од..

4. *Вартість капіталу: 12%.*

Запитання:

1. Розрахуйте суму внутрішньої норми доходності (*IRR*) проекту.
2. Визначте чистий приведений вартість (*NPV*) проекту.
3. Які показники *NPV* та *IRR* вказують на доцільність проекту?
4. Як ви оціните ризики проекту та їх вплив на фінансову обґрунтованість?
5. Які альтернативні варіанти фінансування проекту можна розглянути?

Примітка: Це завдання передбачає обчислення фінансових показників для оцінки доцільності проекту та розгляд ризиків, що впливають на його фінансову вигідність.

Розрахунок внутрішньої норми доходності (IRR): Використовуйте метод пробних та помилкових значень або програмні інструменти, щоб знайти корені рівняння $NPV = 0$ для різних рівнів внутрішньої норми доходності.

Розрахунок чистого приведеного значення (NPV): Розрахуйте *NPV*, віднімаючи суму вкладень з дисконтованого сумарного доходу на протязі вказаного періоду.

Висновки:

- Якщо *IRR* більше за вартість капіталу (у даному випадку 12%), то проект є вигідним. Це свідчить про те, що внутрішня норма доходності перевищує очікувану норму віддачі.
- Якщо *NPV* позитивне, то проект має фінансову вигідність. Вартість майбутніх грошей переважає вартість витрат на початку.
- Ризики, пов'язані з фінансовими показниками (наприклад, низька вартість капіталу або незабезпеченість потрібних фінансових ресурсів), слід враховувати у вирішенні прийняття проекту.

Альтернативні варіанти: розгляньте можливість варіантів фінансування проекту, такі як привласнення зовнішніх інвесторів або внутрішніх фінансових резервів компанії.

Зважте на висновки та обчислені показники для прийняття обґрунтованих рішень щодо доцільності проекту.

Кейс 2: Ви є менеджером в компанії "Еко Енергія", яка спеціалізується на виробництві сонячних панелей. Директор компанії розглядає можливість встановлення сонячних панелей на даху власного офісу з метою економії електроенергії.

Інформація про проект:

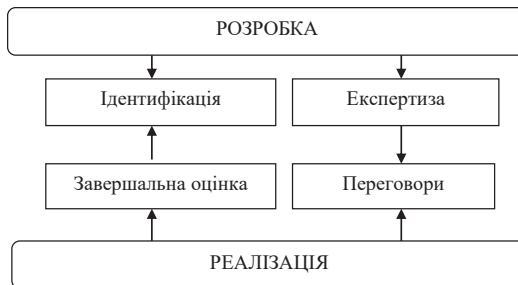
1. Вартість проекту:
 - Встановлення та підключення сонячних панелей – 20,000 ум.гр.од..
 - Витрати на обслуговування та обслуговування – 1,000 ум.гр. од. щорічно.
2. Вигоди:
 - Річна економія електроенергії – 3,000 ум.гр.од..
 - Період експлуатації панелей – 15 років.
3. Вартість капіталу: 10%.

Запитання:

1. Які аргументи ви використаєте для обґрунтування доцільності цього проекту?
2. Чому розгляд витрат на обслуговування є важливим аспектом фінансового обґрунтування?
3. Як ви оціните вплив вартості капіталу на рішення щодо доцільності проекту?

Примітка: Це завдання спрямоване на роздуми про різні фінансові аспекти проекту та його обґрунтування без потреби в розрахунках.

Кейс 3: Охарактеризуйте свій майбутній проект за наступними стадіями циклу та зробіть графічне зображення, а може свій погляд:

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Загальний порядок щодо оцінки інвестиційних проєктів.
2. Фази розвитку та фінансування проєкту.
3. Інтегрована система документації фінансування проєкту.
4. Досвід провідних світових компаній у фінансуванні проєктів.
5. Повнота і точність розрахунків запропонованих проєктів.

ЗМІСТ ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Фінансування інфраструктурних об'єктів. Які фінансові інститути можуть взяти в цьому участь.
2. Які проєкти можуть фінансуватися за державні кошти.
3. Розгляньте Програми розвитку інвестиційної діяльності в Україні.
4. Використання блокчейн-технологій в проєктах.
5. Власні кошти проєктного фінансування.
6. Недоліки і переваги зовнішніх та внутрішніх джерел фінансування проєктів.
7. Важливість підготовки презентації проєктів для обговорення фінансування.

Тема 3

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТУ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА

Ключові слова: джерела фінансування проекту, власні джерела, зовнішні джерела, запозичені джерела, інвестиційні ресурси, фінансові ресурси, статутний капітал, самофінансування, акціонування, боргове фінансування, банківський інвестиційний кредит, державний інвестиційний кредит

ПЛАН

1. Джерела фінансування проекту: загальні характеристики.
2. Ключові аспекти аналізу фінансування проектів.
3. Внутрішні та зовнішні джерела фінансування проектів.

КОРОТКИЙ ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Джерела фінансування проекту – це різноманітні ресурси, з яких отримуються кошти для здійснення та реалізації інвестиційного проекту. Це можуть бути грошові кошти, кредити, інвестиції від різних джерел, які забезпечують фінансову базу проекту для виконання його завдань та досягнення цілей.

Джерела фінансування можуть бути розділені на декілька типів:

1. **Власні джерела:** Це кошти, які надходять від самої організації чи компанії, яка реалізує проект. Вони можуть включати прибуток, що отримується від власної діяльності, амортизаційні відрахування та резерви, які виділяються для проекту.

2. **Зовнішні джерела:** Це джерела фінансування, які постачаються з зовнішніх джерел, таких як інші організації, фінансові установи, інвестори тощо. Вони можуть включати банківські кредити,

емісію акцій, облігацій, лізинг, венчурне фінансування та інші джерела інвестування.

3. Запозичені джерела: Це вид зовнішніх джерел, які передбачають залучення позичених коштів, які в подальшому треба повернути з відсотками. Сюди входять банківські кредити, облігації, кредити від інших організацій.

Вибір джерел фінансування залежить від різних факторів, включаючи розмір проекту, ступінь ризику, доступність певних джерел, фінансову стійкість компанії та інші економічні чинники. Управління джерелами фінансування є важливою складовою успішної реалізації будь-якого проекту.

Загальні характеристики джерел фінансування проектів включають різноманітні аспекти, які описують їх особливості та вплив на проект. Ось декілька загальних характеристик джерел фінансування проектів:

- **Обсяг і доступність:** Джерела фінансування мають різний обсяг коштів, які можуть бути надані проекту. Деякі джерела можуть забезпечити значні фінансові ресурси, тоді як інші можуть бути обмеженими за обсягом. Доступність також важлива – деякі джерела можуть бути важкодоступні через вимоги, ризики або обмеження.
- **Вартість:** Джерела фінансування мають свою вартість у вигляді відсотків або інших платежів, які компанія повинна буде сплатити за користування цими коштами. Вартість фінансування може варіюватися від джерела до джерела та залежати від ризиків і умов позики.
- **Термін позики:** Джерела фінансування можуть бути короткостроковими або довгостроковими. Короткострокове фінансування може включати кредити зі строком позички до одного року, тоді як довгострокове – це інвестиції на більш тривалий термін, наприклад, облігації зі строком погашення декілька років.
- **Ризики:** Різні джерела фінансування мають свої ризики, пов'язані з можливістю невивлати позики, змінами

- в ринкових умовах, ставками відсотків тощо. Рівень ризику може впливати на вартість фінансування та на вибір джерела.
- Контроль: Деякі джерела фінансування можуть вимагати певний рівень контролю або участі в управлінні проектом. Це може включати умови щодо прийняття стратегічних рішень, представників в органах управління тощо.
 - Підходи до типу проекту: Різні типи проектів можуть вимагати різних джерел фінансування. Наприклад, великі інфраструктурні проекти можуть вимагати довгострокового фінансування, тоді як стартапи можуть бути більш зацікавлені в венчурному капіталі.
 - Вплив на капіталовкладення: Вибір джерел фінансування може впливати на структуру капіталу компанії та її фінансову стійкість. Рішення про використання зовнішніх джерел може впливати на зобов'язання компанії та її спроможність виконувати фінансові зобов'язання.

Враховуючи ці характеристики, вибір оптимальних джерел фінансування стає важливим завданням для успішної реалізації проекту. Під час прийняття рішення про використання конкретних джерел фінансування, керівництво проекту має аналізувати кілька ключових аспектів:

- Сума фінансування: Потреби проекту в коштах мають бути відповідні до доступних джерел фінансування. Важливо забезпечити необхідні кошти для всіх етапів та витрат проекту.
- Вартість фінансування: Важливо оцінити загальну вартість позичених або залучених коштів, враховуючи процентні ставки, комісії та інші витрати.
- Ризики: Аналіз ризиків пов'язаних з конкретними джерелами фінансування допоможе зрозуміти, наскільки вони можуть вплинути на проект та як вони можуть бути зменшені.
- Термін позики: Відповідність терміну позики часовому горизонту проекту допоможе забезпечити вчасно погашені зобов'язання.

- Ступінь контролю: Деякі джерела фінансування можуть вимагати певний рівень контролю над проектом. Важливо оцінити, як це вплине на самостійність та управління проектом.
- Підходи до типу проекту: Розглядати, наскільки конкретні джерела фінансування відповідають потребам та характеру проекту.
- Вплив на капіталовкладення: Аналізувати, як вибрані джерела фінансування вплинуть на структуру капіталу компанії та її зобов'язання перед інвесторами.

Здійснення обґрунтованого вибору джерел фінансування допомагає підвищити ефективність та стабільність проекту, забезпечуючи необхідні ресурси для його успішної реалізації.

В сучасних міжнародних практиках проектне фінансування отримало значне розповсюдження. Якщо декілька десятиліть тому основними джерелами фінансування інвестиційних проектів були переважно банківські кредити, то сьогодні є набагато більше джерел, що забезпечують фінансування проектів.

Визначаються різні підходи до розуміння поняття «проектне фінансування». Перший підхід: проект власними коштами забезпечується за рахунок грошових потоків, отриманих від його реалізації і не потребує забезпечень, тобто тут головну роль відіграє життєздатність самого проекту. Другий підхід: коли компанія фінансує проект, відкладаючи фінансові ресурси від інших напрямів, тут основну роль відіграє життєздатність компанії.

Виділяють внутрішні та зовнішні джерела фінансування проектів. До внутрішніх джерел відносять власний прибуток, що формується під час реалізації проекту, а також амортизаційні відрахування. Зовнішні джерела охоплюють емісію акцій та внесок до статутного капіталу. Запозичені джерела включають банківські кредити, емісію облігацій, лізинг, селенг та венчурне фінансування.

Внутрішні джерела надають найбільшу фінансову стабільність компанії, яка реалізує проект, але також є найбільш ризикованими.

Зовнішні джерела завдяки фінансовому важелю дозволяють отримати додаткові прибутки, проте пов'язані з високими ризиками банкрутства.

Для уникнення ризиків використання власних та запозичених джерел фінансування важливий збалансований підхід до структури капіталу компанії, що реалізує проект.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Переваги, недоліки, можливості різних фінансово-кредитних інститутів (обрати самостійно) фінансування проектів.
2. Учасники та функції державного партнерства.
3. Класифікація фінансування проекту банківською установою.
4. Потенціал участі вітчизняних банківських установ та їх ресурсної бази у фінансуванні проектів.
5. Нормативно-правова база фінансування проектів.
6. Переваги та недоліки залучення коштів за рахунок збільшення акціонерного капіталу.
7. Переваги та недоліки у фінансуванні проектів українськими та зарубіжними фінансовими установами.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. *Що включає в себе поняття «фінансове забезпечення проектів»?*

- а) оцінку ризиків проекту;
- б) забезпечення проекту коштами для його виконання;
- в) вивчення ринкових тенденцій;
- г) підготовку документації для проекту.

2. *Які з наступних етапів входять до фази фінансового планування проекту?*

- а) визначення мети проекту;
- б) вибір джерел фінансування;
- в) проведення ринкового аналізу;
- г) визначення структури організації.

3. Які джерела фінансування можуть бути внутрішніми для проекту?

- а) емісія акцій;
- б) банківські кредити;
- в) прибуток від реалізації проекту;
- г) емісія облігацій.

4. Які з наступних властивостей відносяться до запозичених джерел фінансування?

- а) ті, що забезпечують найбільшу фінансову стійкість;
- б) ті, що пов'язані зі значним ризиком невиплати;
- в) ті, що зменшують контроль за проектом;
- г) ті, що пов'язані зі споживанням внутрішніх ресурсів.

5. Який аспект враховується під час вибору джерел фінансування для проекту?

- а) максимізація вартості акцій;
- б) мінімізація ризиків та витрат;
- в) забезпечення найвищого доходу інвесторів;
- г) мінімізація потреб у персоналі.

6. Яка з наступних характеристик відноситься до власних джерел фінансування?

- а) залучення боргових інвестицій;
- б) зменшення фінансової незалежності;
- в) зростання зобов'язань перед кредиторами;
- г) заощадження на витратах залучення коштів.

7. Що включає в себе поняття «фінансова структура проекту»?

- а) розподіл завдань між учасниками проекту;
- б) вартість проекту на початковому етапі;
- в) співвідношення різних джерел фінансування в проекті;
- г) оцінка ризиків виконання проекту.

8. Яка з наступних характеристик відноситься до запозичених джерел фінансування?

- а) збільшення контролю над проектом;
- б) зменшення впливу зовнішніх чинників на проект;
- в) забезпечення стабільності фінансових потоків;
- г) збільшення капіталу власника проекту.

9. Які джерела фінансування можуть включати зовнішні джерела?

- а) операційний прибуток проекту;
- б) лізинг;
- в) емісія акцій;
- г) амортизаційні відрахування.

10. Що включає в себе поняття «рефінансування проекту»?

- а) зміна цільового призначення проекту;
- б) повернення заборгованих коштів інвесторам;
- в) перегляд умов інвестування під час виконання проекту;
- г) визначення нового керівництва для проекту.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1. Сформуйте структуру можливих джерел фінансування Вашого проекту. Пам'ятайте, що ефективне фінансування проекту вимагає ретельного аналізу, планування та керування, а також урахування фінансових ризиків та можливостей.

Складіть таблицю або структурно-логічну схему. Для цього оберіть слідуєчі послідовні дії:

1.	Визначення фінансових потреб проекту	Визначте необхідну суму коштів для виконання проекту, включаючи витрати на ресурси, обладнання, працю, документацію та інші витрати.
2.	Вивчення внутрішніх джерел фінансування	Оцініть можливість використання внутрішніх ресурсів, таких як прибуток компанії, амортизація, резерви та інші внутрішні кошти.

3.	Вивчення зовнішніх джерел фінансування	Розгляньте можливість отримання коштів зі зовнішніх джерел, таких як банківські кредити, емісія акцій, облігації, лізинг, інвестиції від партнерів чи інвесторів.
4.	Аналіз ризиків та вартості фінансування	Оцініть ризики та вартість зовнішніх джерел фінансування, включаючи відсоткові ставки, умови повернення коштів та можливість втрат.
5.	Вибір оптимальної структури фінансування	Виберіть комбінацію внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування, яка забезпечить оптимальний баланс між ризиками та вартістю.
6.	Розробка фінансового плану	Складіть детальний фінансовий план, включаючи розподіл коштів за періодом виконання проекту, розрахунок витрат, доходів, відсотків та відшкодування.
7.	Залучення фінансування	Залучення коштів з обраного джерела фінансування відповідно до розробленого плану.
8.	Моніторинг та управління фінансуванням	Відстежуйте витрати, виконання плану, вчасність погашення боргових зобов'язань та виконання умов договорів.

Кейс 2. Ви є засновником стартапу «Еко веломобіль», який розробляє та виготовляє електричні велосипеди. Ваша компанія дійшла до етапу, коли потрібне додаткове фінансування для масштабування виробництва та розширення на нові ринки. Ви розглядаєте різні джерела фінансування та їх характеристики.

Інформація про проект:

1. Потреби в фінансуванні: 500,000 ум.гр.од. .
2. Проектні витрати:
 - Розробка нових моделей велосипедів – 200,000 ум.гр.од.
 - Впровадження автоматизованої лінії виробництва – 150,000 ум.гр.од.
 - Маркетинг та введення на нові ринки – 150,000 ум.гр.од.
3. Очікувані доходи:
 - Прогнозовані річні продажі – 800,000 ум.гр.од.
 - Прогнозований строк розрахунку – 3 роки.

Можливі джерела фінансування та їх характеристики:

1. Власні кошти:
 - Джерело: Ваші власні фінансові резерви або інвестиції партнерів.
 - Характеристики: Ви контролюєте власний бізнес, але ризикуєте власними коштами.
2. Зовнішні інвестори:
 - Джерело: Інвестори або венчурні інвестори, які інвестують гроші в обмін на частку у компанії.
 - Характеристики: Здатність отримати значні фінансові ресурси, але доведеться ділити контроль та прибутки.
3. Банківський кредит:
 - Джерело: Банк, який надає кредит на підставі угоди про погашення.
 - Характеристики: Забезпечує швидкий доступ до коштів, але потрібно погасити відсотки.
4. Краудфандинг:
 - Джерело: Онлайн-платформи, де невеликі суми надають багато людей.
 - Характеристики: Допомогає залучити фінансування від широкої аудиторії, але яке може бути нестабільним.

Запитання:

1. Які переваги та недоліки кожного з можливих джерел фінансування?
2. Які фактори варто враховувати при виборі оптимального джерела фінансування для вашого стартапу?
3. Які можливі ризики та вигоди пов'язані з використанням зовнішніх інвесторів або банківського кредиту?
4. Яка може бути вартість краудфандингової кампанії для залучення фінансування?
5. Як б ви зробили вибір джерела фінансування для масштабування вашого стартапу та чому?

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Загальна характеристика фінансових установ, що беруть участь у проектному фінансуванні.
2. Переваги та недоліки консорціумного кредитування.
3. Світова практика жорстких та м'яких видів інтеграції капіталу.
4. Основні принципи та застосування державно-приватного партнерства.
5. Державні інструменти стимулювання в Україні при наданні фінансування.

ЗМІСТ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійно опрацюйте наступні показники, які допомагають зрозуміти, наскільки ефективним є фінансування проекту, його рентабельність, ризики та здатність до відшкодування витрат:

1. *NPV (Net Present Value)* – чиста поточна вартість: розраховується шляхом віднімання вартості інвестицій з дисконтованою сумою майбутніх грошових потоків. Позитивне значення NPV вказує на прибутковість проекту.

2. *IRR (Internal Rate of Return)* – внутрішня норма прибутковості: це ставка дисконту, при якій NPV дорівнює нулю. Вказує на внутрішню рентабельність проекту.

3. *Payback Period* – термін окупності: час, необхідний для повного відшкодування витрат на проект з грошових потоків. Важливий показник для оцінки швидкості повернення інвестицій.

4. *ROI (Return on Investment)* – рентабельність інвестицій: розраховується як відношення чистого прибутку до величини інвестицій. Показує відношення доходів до витрат.

5. *DSCR (Debt Service Coverage Ratio)* – коефіцієнт покриття боргових зобов'язань: розраховується як відношення грошових потоків, доступних для погашення боргів, до величини боргового платежу. Вказує на здатність погашення боргів.

6. *LTV (Loan-to-Value Ratio)* – відношення позики до вартості активу: розраховується як відношення позики до оціночної вартості активу. Використовується при отриманні кредитів.

7. *Break-Even Point* – точка беззбитковості: вказує на обсяг продажів, при якому доходи дорівнюють витратам, тобто немає прибутку ані втрат.

8. *Working Capital* – оборотний капітал: різниця між поточними активами та поточними зобов'язаннями компанії. Вказує на фінансову стійкість та можливість операцій.

9. *Cost of Capital* – вартість капіталу: вказує на вартість фінансування проекту з різних джерел, таких як акції, борг тощо.

ЗМІСТ ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Які види банківського фінансування доступні для проектів?
2. Що означає емісія акцій і як це може бути використано для фінансування проекту?
3. Які є типи облігацій і як вони можуть бути використані для фінансування проекту?
4. Як функціонують інвестиційні фонди і як вони можуть бути джерелом фінансування для проектів?
5. Які можливості є для отримання грантів і субсидій для фінансування проектів?
6. Яким чином компанія може фінансувати проект самостійно зі своїх власних ресурсів?

Тема 4

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ, ЗАДІЯНОГО У ПРОЕКТІ

Ключові слова: кадровий потенціал, проектний менеджер, фінансовий аналітик, маркетинговий спеціаліст, юрист, команда фахівців, ресурсний менеджер

ПЛАН

1. Кадровий потенціал, задіяний при створенні проекту.
2. Фінансове забезпечення кадрового потенціалу.
3. Законодавча база фінансового забезпечення кадрового потенціалу.

КОРОТКИЙ ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Для забезпечення успішного виконання проекту потрібний відповідний кадровий потенціал.

Проектний менеджер відповідає за загальне управління проектом, планування, виконання та моніторинг. Він повинен мати досвід управління проектами, комунікаційні навички та здатність координувати роботу різних команд та виконавців. Залежно від характеру проекту, можуть знадобитися фахівці з різних галузей: інженери, програмісти, дизайнери, аналітики тощо. Для оцінки фінансової доцільності та вартості проекту потрібен спеціаліст, який розуміє показники оцінки і ризики. Потрібен спеціаліст для розробки стратегії маркетингу та продажу продукту чи послуги, яку втілює проект. Залежно від характеру проекту, може бути необхідний юрист для вирішення питань правового характеру, таких як укладення контрактів, ліцензування тощо. Зокрема, якщо проект має великий вплив на громадськість або вимагає зв'язків з медіа. Якщо проект вимагає використання конкретних ресурсів (людських, матеріальних, фінансових), то потрібна особа, яка буде відповідати за ефективне їх вико-

ристання. Якщо проект вимагає впровадження нових технологій або методів, може бути необхідне навчання персоналу. В залежності від типу проекту, можуть знадобитися фахівці для технічної підтримки, вирішення проблем тощо.

Важливо збалансувати команду залежно від потреб проекту і мати спеціалістів із необхідними навичками та досвідом для досягнення успіху проекту.

Фінансування кадрового потенціалу означає виділення коштів на розвиток та забезпечення відповідного персоналу для досягнення цілей компанії чи проекту.

Компанії можуть інвестувати в навчання та розвиток свого персоналу шляхом організації тренінгів, семінарів, майстер-класів та інших освітніх програм. Деякі компанії можуть співфінансувати навчання свого персоналу на зовнішніх курсах, магістерських програмах або підвищенні кваліфікації. Високі зарплати, бонуси, премії та інші фінансові заохочення можуть стимулювати працівників до досягнення високих результатів та саморозвитку. Забезпечення гнучких графіків роботи, можливості дистанційної роботи може забезпечити роботу працівника над проектом більш привабливою для талановитих співробітників. Забезпечення сучасного обладнання, комфортного робочого середовища та інфраструктури може покращити задоволення працівників від роботи.

Розрахунок заробітної плати або фінансової винагороди залежить від багатьох факторів, і важливо мати точний і зрозумілий процес розрахунку для забезпечення чесною та справедливою оплати працівників, які беруть участь у проекті.

Розрахунок заробітної плати або фінансової винагороди працівника при роботі над проектом включає кілька етапів, такими як посадовий оклад, години роботи, додаткові бонуси тощо. Ось загальний підхід до розрахунку:

1.	Визначення посадового окладу	Спочатку розраховуємо базовий посадовий оклад працівника. Це фіксована сума, яку він отримує за виконану роботу. Вона може бути визначена на основі ринкових досліджень, внутрішніх стандартів компанії тощо.
2.	Враховуємо робочий час	Розрахунок заробітної плати зазвичай базується на робочому часі. Визначте кількість годин, які працівник відпрацьовує за день, тиждень або місяць.
3.	Визначаємо ставку за годину	Розділимо посадовий оклад на відповідну кількість годин, щоб отримати ставку за годину. Наприклад, якщо посадовий оклад 2000 ум. гр. од. на місяць і робочий час 160 годин за місяць, то ставка за годину буде: $2000 / 160 = 12,5$ ум. гр. од.
4.	Враховуємо години роботи	Визначаємо, скільки годин працівник працює над проектом. Може бути різні зміни, переробки чи гнучкий графік роботи.
5.	Обчислення основної заробітної плати	Помножите ставку за годину і на кількість годин роботи. Наприклад, якщо працівник відпрацьовує 40 годин на тиждень, то його основна зарплата буде $40 \times 12,5 = 500$ ум. гр. од. на тиждень.
6.	Додаткові винагороди та бонуси	Додаткові бонуси, премії, заохочення чи інші винагороди можуть бути додані до основної зарплати, якщо вони передбачені в умовах проекту чи політикою компанії.
7.	Податки та утримання	Не забуваємо врахувати податки, які мають бути утримані з заробітної плати. Зазвичай це податок на доходи, соціальні внески тощо.
8.	Форма виплати	Визначаємо, як буде виплачуватися зарплата: щотижнево, щомісячно, інша форма. Це також може вплинути на розрахунок.

При розрахунку заробітної плати потрібно враховувати різні податки і збори, які мають бути утримані з виплати працівнику. Список може різнитися залежно від країни, де діє компанія, і законодавства, але основні податки і збори включають:

1. *Податок на доходи*: це один з основних податків, який сплачується з доходу працівника. Розмір податку може варіюватися залежно від рівня заробітку та податкового законодавства країни.

2. *Соціальні внески*: це обов'язкові внески на соціальне страхування, які можуть покривати пенсійні виплати, медичне страхування, страхування від нещасних випадків тощо. Як правило, ці внески розподіляються між працівником і роботодавцем.

3. *Податок на прибуток підприємств*: цей податок сплачується роботодавцем з прибутку, який він отримує від своєї діяльності. В деяких випадках цей податок може впливати на можливість роботодавця виплачувати більшу заробітну плату.

4. *Інші обов'язкові внески*: деякі країни можуть мати додаткові обов'язкові внески, такі як внески на безробіття, медичні фонди тощо.

5. *Податки на споживання*: це можуть бути податки на додану вартість (ПДВ) або подібні податки, які сплачуються з товарів та послуг. Ці податки не обов'язково утримуються з заробітної плати працівника, але вони можуть вплинути на загальний рівень витрат.

6. *Місцеві податки та збори*: деякі місцеві органи влади можуть встановлювати свої власні податки та збори, які також можуть бути утримані з доходів працівників.

Важливо розуміти, що конкретний список податків і зборів може відрізнятися в залежності від юрисдикції. Розрахунок заробітної плати повинен враховувати всі відповідні податки і збори, щоб забезпечити правильне відображення суми, яку отримає працівник на руки.

При розрахунку заробітної плати працівникам, що працюють над проектом, важливо використовувати відповідне законодавство, яке регулює трудові відносини, оплату праці, соціальні та податкові зобов'язання. Основне законодавство, яке слід враховувати, включає:

- Трудовий кодекс: трудовий кодекс країни містить норми, що регулюють трудові відносини між працівником і роботодавцем. Він визначає права та обов'язки сторін, режим робочого часу, оплату праці, відпустки, відповідальність за порушення трудових обов'язків та інші аспекти.

- Податкове законодавство: податкові закони регулюють оподаткування заробітної плати та збори з неї. Вони визначають ставки податків на доходи, обов'язки роботодавця щодо утримання та сплати податків, а також можливі податкові пільги.
- Соціальне законодавство: це закони, що встановлюють правила соціального страхування, включаючи пенсійні та медичні виплати, страхування від нещасних випадків та інші соціальні програми.
- Закони про оплату праці: ці закони можуть визначати правила розрахунку заробітної плати, мінімальні та максимальні ставки оплати, норми компенсацій за переробки, нічну роботу тощо.
- Колективні договори і угоди: ці документи можуть містити додаткові умови оплати праці для конкретної компанії чи галузі, які домовлені між роботодавцем і профспілкою.
- Закони про проектування і розробку: якщо є спеціальні закони або положення, які регулюють роботу над проектами, то вони також можуть вплинути на оплату та умови роботи працівників.

Вибір конкретного законодавства залежить від території, на якій діє компанія, і важливо забезпечити відповідність розрахунків вимогам діючого законодавства для забезпечення відповідної та справедливої оплати працівників, що працюють над проектами.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Команда проекту.
2. Етапи створення команди.
3. Координаційна група проекту і напрями її роботи.
4. Заробітна плата або фінансова винагорода за участь у проекті.
5. Оподаткування фінансової винагороди.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Які аспекти кадрового потенціалу враховуються при фінансовому забезпеченні проекту?

- а) тільки резервування персоналу;
- б) заробітна плата, надбавки та бонуси;

- в) всі аспекти: оплата праці, розвиток, мотивація тощо;
- г) тільки підбір персоналу на початковому етапі.

2. Які фактори впливають на величину фінансових витрат кадрового потенціалу проекту?

- а) тільки вартість навчання персоналу;
- б) сезонність проекту та вартість трудових ресурсів;
- в) тільки розташування компанії;

3. Який аспект фінансування кадрового потенціалу може забезпечити підвищення мотивації працівників?

- а) тільки заробітна плата;
- б) надання бонусів за результатами проекту;
- в) тільки оплата перероблених годин;
- г) тільки виплата додаткових денних.

4. Яке поняття відображає процес утримання та розвитку персоналу для забезпечення досягнення цілей проекту?

- а) оцінка кадрового потенціалу;
- б) формування команди проекту;
- в) управління людськими ресурсами проекту;
- г) перевірка кваліфікаційних вимог.

5. Які види фінансового забезпечення можуть бути використані для розвитку кадрового потенціалу?

- а) тільки заробітна плата;
- б) стипендії для студентів;
- в) фінансування тренінгів та навчання;
- г) тільки виплати за роботу вихідного дня.

6. Що включає в себе поняття «мотиваційний пакет» для кадрового потенціалу?

- а) тільки заробітна плата;
- б) оплата за роботу у вихідний день;
- в) різноманітні бонуси, страхування, можливість навчання тощо;
- г) тільки додаткова відпустка.

7. Яка головна мета фінансового забезпечення кадрового потенціалу проекту?

- а) тільки зниження витрат для найму персоналу;
- б) забезпечення високої оплати роботи;
- в) забезпечення ефективної роботи команди і досягнення цілей проекту;
- г) тільки збільшення прибутковості проекту.

8. Які фінансові аспекти можуть вплинути на відбір та залучення персоналу для проекту?

- а) тільки розташування проекту;
- б) заробітна плата та можливість кар'єрного зростання;
- в) тільки характер виконуваних завдань;
- г) тільки наявність стажу роботи у схожому проекті.

9. Які аспекти кадрового потенціалу можуть бути підвищені за допомогою фінансового забезпечення?

- а) тільки професійна підготовка;
- б) задоволення особистих потреб працівників;
- в) розвиток навичок та компетенцій;
- г) тільки власний стаж роботи.

10. Як відбувається фінансування забезпечення кадрового потенціалу на різних етапах проекту?

- а) тільки під час завершення проекту;
- б) на всіх етапах проекту, починаючи від планування та розробки;
- в) тільки на етапі виконання проекту;
- г) тільки на початковому етапі проекту.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1: У Вас над проектом працює 5 чоловік. Надайте їм ролі та нарахуйте фінансову винагороду за участь у проекті. Надайте розрахунки. Для зручності використайте таблицю або побудуйте блок-схему.

1.	Керівник	Фінансова винагорода	Обґрунтування	Нарахування податків та зборів	Скільки отримує, після сплати усіх податків та зборів
2.					
3.					
4.					
5.					
Можете запропонувати свій варіант для зручності...					

Кейс 2: Ви керівник відділу інноваційних проектів у компанії «Технодинаміка», яка спеціалізується на розробці та впровадженні нових технологій у сфері авіації. Компанія зазнає росту та планує запустити амбіційний проект розробки екологічно чистого авіаційного двигуна.

Інформація про проект:

1. Задачі проекту:

- Розробка нового авіаційного двигуна.
- Впровадження та тестування в реальних умовах.
- Забезпечення відповідності стандартам безпеки та нормам.

2. Кадровий потенціал:

- Інженери, дослідники та технічні спеціалісти, які мають досвід у розробці авіаційних технологій.
- Проектний менеджер, координатор зі зв'язку та інші фахівці, які будуть керувати та впроваджувати проект.

3. Фінансування:

- Загальна вартість проекту – 2,000,000 ум.гр.од.
- Орієнтований строк реалізації – 2 роки.

Можливі джерела фінансування кадрового потенціалу:

1. Власні кошти компанії:

- Джерело: Фінансування з внутрішніх резервів компанії.
- Характеристики: Збереження контролю над проектом, але може обмежити доступність коштів для інших потреб.

2. Залучення зовнішніх інвесторів:
 - Джерело: Інвестори, які надають кошти на реалізацію проекту.
 - Характеристики: Додаткові ресурси для розвитку, але можуть бути обмеження щодо контролю та впливу.
3. Стратегічні партнери:
 - Джерело: Партнери, які можуть надати фінансову підтримку або ресурси для проекту.
 - Характеристики: Об'єднання зусиль та ресурсів, але потрібно забезпечити вигоди для обох сторін.

Запитання:

1. Які аргументи ви використаєте для вибору оптимального джерела фінансування кадрового потенціалу проекту?
2. Як можна забезпечити ефективне використання коштів для розвитку кадрового потенціалу?
3. Які можливі ризики та вигоди пов'язані зі залученням зовнішніх інвесторів для фінансування кадрового потенціалу?
4. Як б ви підходили до вибору стратегічних партнерів для підтримки фінансування та розвитку кадрового потенціалу?
5. Як ви збалансуєте потреби фінансування кадрового потенціалу та загальних витрат проекту?

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Вас призначили керівником команди – відділу, до складу якої входить 5 співробітників. Головна мета команди полягає в досягненні цілей свого підрозділу та виконанні завдань проекту. Проте вам відомо, що обсяг виробництва продукції залишається невеликим, хоча регулярно виникає потреба в понаднормовій роботі. Також існує невирішена проблема зі заборгованістю у випуску продукції, а виконання планових завдань ставиться під загрозу. Відзначається, що деякі співробітники часто відсутні на роботі з необґрунтованих причин, а також виникають конфлікти, що впливає на загальну ефективність роботи. З власного досвіду ви відчуваєте, що більшість співробітників не виявляє достатнього зацікавлення

у проєкті. Ви розглядаєте можливість вжити додаткові заходи для вирішення цих питань. Вкажіть необхідність проведення управління проєктами з об'єктивних підстав. І як ви фінансово оцінити роботу своїх працівників?

Завдання 2.: Оцінка бюджету кадрового забезпечення проєкту

Представите, що ви менеджер проєкту в компанії, яка готується реалізувати важливий проєкт. У вас є змістовний персонал, який бере участь у проєкті, але вам потрібно зрозуміти фінансові аспекти їхнього забезпечення. Ваше завдання полягає в оцінці бюджету кадрового забезпечення проєкту.

Крок 1: Визначення потреб у персоналі. Визначте скільки працівників потрібно для успішної реалізації проєкту. Врахуйте різні ролі, компетенції та обов'язки, які необхідні для кожної з них.

Крок 2: Визначення зарплат та винагород. Дослідите середні зарплати та винагороди для різних категорій персоналу, який буде залучений до проєкту. Врахуйте різницю в оплаті в залежності від рівня кваліфікації та важливості ролей.

Крок 3: Розрахунок бюджету. Розрахуйте загальний бюджет кадрового забезпечення проєкту, включаючи зарплати, винагороди, податки та інші зв'язані витрати. Врахуйте, які ресурси потрібні для тривалості проєкту.

Крок 4: Оцінка можливих варіантів. Розгляньте можливі варіанти ефективного використання персоналу. Наприклад, розгляньте можливість аутсорсингу деяких функцій, щоб знизити витрати.

Крок 5: Ризики та контроль. З'ясуйте, які можуть бути фінансові ризики пов'язані з кадровим забезпеченням проєкту, і розробіть план контролю за витратами та вирішенням можливих проблем.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Оподаткування в Україні.
2. Оподаткування в країнах світу (обрати одну-дві країни).
3. Важливість ефективної діяльності менеджера проєкту.
4. Віртуальні проєктні команди та їх фінансування.
5. Фінансове партнерство при створенні проєкту.

ЗМІСТ ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Яким буде бюджет проекту і скільки коштів виділяється на оплату персоналу?
2. Які видатки пов'язані з оплатою праці, включаючи зарплату, бонуси, пенсійні внески, податки і інші соціальні виплати?
3. Яким буде процес набору персоналу для проекту?
4. Які механізми контролю будуть встановлені для впевненості в ефективному використанні ресурсів?
5. Які фінансові ризики пов'язані з участю персоналу в проекті і як їм управляти?

Тема 5

ФІНАНСОВІ ПІДХОДИ ДО ПЛАНУВАННЯ РЕСУРСІВ І ВИТРАТ ПРОЕКТУ

Ключові слова: ресурси проекту, витрати проекту, бюджет, бюджетування, бюджетний регламент, бюджетний період, фінансовий бюджет, операційний бюджет, кошторис витрат

ПЛАН

1. Планування ресурсів для реалізації майбутнього проекту.
2. Фінансові підходи до планування ресурсів і витрат проекту.
3. Класифікація категорій витрат проекту.

КОРОТКИЙ ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Планування ресурсів для реалізації майбутнього проекту є важливим етапом у процесі управління проектом. Для успішної реалізації проекту потрібно забезпечити наявність необхідних ресурсів, таких як фінансові, людські, матеріальні та інші ресурси. Ось кроки, які допоможуть планувати ресурси для майбутнього проекту: визначення потреб; оцінка кількості та видів ресурсів; визначення термінів; оцінка вартості; визначення джерел ресурсів; оптимізація ресурсів; створення ресурсного графіка; контроль та моніторинг. Планування ресурсів допомагає забезпечити ефективне та оптимальне використання необхідних ресурсів для успішної реалізації проекту.

Фінансові підходи до планування ресурсів і витрат проекту – це набір стратегій, методів тощо, які використовуються для визначення, оцінки, розподілу та керування фінансовими ресурсами, що необхідні для виконання проекту. Ці підходи дозволяють забезпечити оптимальне використання грошових коштів, визначити вартість проекту, розподілити бюджет між різними видами витрат та забезпечити фінансову стійкість і успішну реалізацію проекту.

Основні завдання матеріально-технічної підготовки фінансування проектів включають:

1.	Визначення потреб у ресурсах	Оцінка всіх необхідних ресурсів для виконання проекту, включаючи матеріали, обладнання, технології, працю та інші активи
2.	Оцінка вартості	Розрахунок вартості всіх необхідних ресурсів і визначення загального бюджету проекту
3.	Розподіл бюджету	Визначення розподілу бюджету між різними складовими проекту, такими як придбання обладнання, заробітна плата, додаткові витрати тощо
4.	Вибір постачальників і партнерів	Визначення постачальників ресурсів і партнерів, які нададуть необхідні матеріали та послуги за оптимальними цінами та умовами
5.	Вивчення можливостей фінансування	Аналіз доступних джерел фінансування, таких як внутрішні фінансові ресурси, банківські кредити, інвестори, гранти тощо
6.	Визначення фінансових ризиків	Ідентифікація потенційних фінансових ризиків, які можуть вплинути на успішність проекту, розробка стратегій управління ними
7.	Створення фінансового плану	Розробка детального фінансового плану, включаючи розподіл коштів за періодами виконання проекту та врахування факторів, що можуть вплинути на витрати
8.	Забезпечення фінансової стійкості	Застосування стратегій збалансованого використання фінансових ресурсів, щоб забезпечити стабільність фінансового стану під час виконання проекту
9.	Постійне моніторинг і контроль	Систематичний аналіз використання фінансових ресурсів, контроль за витратами, виявлення відхилень від фінансового плану та прийняття заходів для їх корекції
10.	Звітність і аналіз	Підготовка фінансової звітності, аналіз результатів фінансування проекту та визначення впливу фінансових рішень на його результати

Сьогодні існують різні категорії витрат проекту, які визначаються залежно від специфіки проекту та його цілей. Основні категорії витрат включають:

- *Прямі витрати (Direct Costs)*: ці витрати пов'язані безпосередньо з виробництвом продукту або наданням послуги, яку передбачає проект. Це можуть бути витрати на матеріали, обладнання, заробітну плату працівників, витрати на дослідження та розробку тощо.
- *Непрямі витрати (Indirect Costs)*: ці витрати не пов'язані безпосередньо з виробництвом продукту або послуги, але необхідні для забезпечення загальної діяльності проекту. Наприклад, адміністративні витрати, оренда приміщень, комунальні послуги тощо.
- *Оверхед (Overhead)*: це загальні накладні витрати, які важко прямо призначити конкретному проекту. Вони можуть включати витрати на управління, утримання інфраструктури, офісного обладнання, комунікації тощо.
- *Капітальні витрати (Capital Costs)*: ці витрати пов'язані з придбанням обладнання, будівництвом інфраструктури, розробкою нових технологій тощо. Вони відображають вкладення коштів у довгострокові активи, які забезпечують підтримку проекту на тривалий термін.
- *Організаційні витрати (Organizational Costs)*: це витрати, пов'язані з організаційними аспектами проекту, такими як планування, управління ризиками, моніторинг, звітність, аудит тощо.
- *Витрати на маркетинг і рекламу*: витрати, пов'язані з розробкою і реалізацією маркетингових стратегій, рекламної кампанії, підтримкою бренду тощо.
- *Додаткові витрати (Contingency Costs)*: ці витрати передбачаються для покриття невизначеностей, змін планів та непередбачуваних ситуацій, які можуть виникнути під час виконання проекту.

Ці категорії можуть варіюватися залежно від типу проекту, галузі діяльності та специфічних потреб проекту.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Класифікація основних витрат майбутнього проекту.
2. Порівняльна характеристика джерел фінансування проектів.
3. Класифікація прямих витрат проекту.
4. Класифікація непрямих витрат проекту.
5. Структура бюджету проекту.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

- 1. Що означає фінансовий підхід до планування ресурсів проекту?*
 - а) визначення планових витрат без урахування ресурсів;
 - б) планування ресурсів з врахуванням доступних фінансових ресурсів;
 - в) визначення ресурсів в проекті без урахування фінансових обмежень;
 - г) планування ресурсів тільки на підставі здійснення задач проекту.
- 2. Який аспект фінансового підходу до планування ресурсів найбільш важливий для успішності проекту?*
 - а) мінімізація витрат на ресурси;
 - б) забезпечення наявності необхідних фінансових ресурсів;
 - в) забезпечення відповідності ресурсів запланованим витратам;
 - г) тільки точний розподіл ресурсів за завданнями проекту.
- 3. Яким чином фінансові обмеження можуть вплинути на планування ресурсів проекту?*
 - а) вони не мають впливу на планування ресурсів;
 - б) зменшення доступних фінансових ресурсів може призвести до реорганізації планування ресурсів;
 - в) збільшення фінансових ресурсів завжди призводить до підвищення якості планування ресурсів;
 - г) фінансові обмеження впливають тільки на часовий графік проекту.

4. Які показники можуть бути використані для вимірювання ефективності фінансового планування ресурсів проекту?

- а) тільки вартість всіх ресурсів;
- б) вартість ресурсів відносно планових витрат;
- в) тільки вартість найбільш дорогих ресурсів;
- г) тільки тривалість проекту.

5. Як впливає відсутність фінансової стратегії на планування ресурсів проекту?

- а) не впливає, оскільки стратегія не пов'язана з ресурсами;
- б) може спричинити непередбачувані витрати і незбалансоване використання ресурсів;
- в) сприяє оптимальному розподілу ресурсів;
- г) завжди призводить до зниження вартості проекту.

6. Які ресурси можуть бути планові з використанням фінансового підходу?

- а) тільки матеріали та обладнання;
- б) тільки людські ресурси;
- в) тільки фізичні ресурси;
- г) всі види ресурсів: матеріали, обладнання, людські, фінансові тощо.

7. Як фінансовий підхід впливає на прийняття рішень щодо ресурсів проекту?

- а) завжди призводить до підвищення витрат на ресурси;
- б) допомагає забезпечити оптимальне використання обмежених фінансових ресурсів;
- в) завжди призводить до скорочення тривалості проекту;
- г) впливу не має, оскільки ресурси плануються незалежно від фінансових обмежень.

8. Які фактори можуть впливати на зміну фінансових витрат у проекті?

- а) тільки зміна обсягу робіт у проекті;
- б) зміна цін на ресурси, зміна обсягу робіт, зміна термінів виконання;

- в) тільки вплив маркетингових активностей на попит на продукцію проекту;
- г) вплив не має значення, оскільки фінансові витрати не змінюються.

9. Які методи можуть бути використані для зниження фінансових витрат проекту?

- а) тільки зниження якості ресурсів;
- б) оптимізація використання ресурсів, вибір менш дорогих альтернатив, управління ризиками;
- в) тільки використання високоякісних ресурсів;
- г) видалення окремих завдань з проекту.

10. Як визначається бюджет проекту з точки зору фінансового підходу?

- а) бюджет визначається виключно на основі фінансових можливостей компанії;
- б) бюджет визначається шляхом зіставлення обсягу ресурсів з планованими витратами;
- в) бюджет завжди визначається виходячи з найбільших можливих витрат;
- г) бюджет визначається залежно від змін в попиті на продукцію проекту.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1: Планування бюджету майбутнього проекту – це важливий крок для його успішної реалізації. Ви маєте власний проект, розрахуйте майбутні витрати, скориставшись для цього таблицею. Зробіть презентацію ваших розрахунків.

1	Визначте мету проекту	Спочатку чітко сформулюйте, якої мети ви прагнете досягти з вашим проектом. Це допоможе зрозуміти, які ресурси будуть необхідні для досягнення цієї мети.
2	Розробіть план проекту	Створіть детальний план реалізації проекту, розбивши його на етапи, завдання і дії. Це допоможе вам краще зрозуміти, коли і які ресурси будуть потрібні на кожному етапі.

3	Визначте витрати	Оцініть всі можливі витрати, пов'язані з проектом. Це включає зарплати, матеріали, обладнання, послуги підрядників, оренду приміщень тощо.
4	Врахуйте ризики	Розгляньте можливі ризики, які можуть вплинути на вартість проекту. Запасіться додатковими коштами для непередбачених ситуацій або змін в планах.
5	Розподіліть бюджет	Розподіліть оцінену вартість між різними етапами і завданнями проекту. Визначте, скільки коштів буде виділено на кожен з них.
6	Врахуйте власні ресурси	Якщо у вас є власні ресурси, які ви готові вкласти у проект (наприклад, праця членів команди), визначте їх вартість і закладіть у бюджет.
7	Обчисліть загальну суму	Підсумуйте всі витрати і визначте загальну суму, яка буде потрібна для реалізації проекту.
8	Моніторинг та контроль	Важливо відстежувати фактичні витрати під час виконання проекту і порівнювати їх з запланованим бюджетом. Це допоможе вчасно виявити відхилення і приймати коригуючі заходи.
9	Аналізуйте результати	Після завершення проекту проаналізуйте, наскільки точно вдалося вам спрогнозувати витрати і долучені ресурси. Ця інформація буде корисною для планування майбутніх проектів.

Пам'ятайте, що планування бюджету – це ітеративний процес, і може виникнути необхідність у внесенні змін під час реалізації проекту.

Кейс 2. Ви відомий бізнес-консультант, і компанія «Глобальні Інновації» звернулася до вас з проханням допомогти з плануванням ресурсів та витрат для їхнього майбутнього інноваційного проекту «Еко Спас».

Інформація про проект:

1. Мета проекту: Розробка та запуск інноваційного рятувального дрону для використання в екологічних катастрофах.
2. Проектні завдання:
 - Розробка та виготовлення прототипу дрону.
 - Проведення випробувань та модифікацій прототипу.
 - Масове виробництво та постачання на ринок.

3. Очікувані результати: поліпшення ефективності рятувальних операцій та зменшення негативного впливу на довкілля.

Фінансові підходи до планування ресурсів та витрат:

1. Смуга фінансування:

- Джерело: Виокремлення максимального та мінімального обсягу фінансування для проекту.
- Характеристики: Допомогає планувати ресурси для різних можливих сценаріїв витрат.

2. Фазове фінансування:

- Джерело: Фінансування розділене на фази проекту, призначені для конкретних етапів.
- Характеристики: Допомогає забезпечити контроль над витратами на кожному етапі.

3. Функціональне фінансування:

- Джерело: Визначення ресурсів для окремих функцій або завдань в межах проекту.
- Характеристики: Забезпечує ефективне використання ресурсів на конкретні завдання.

Запитання:

1. Які фактори варто враховувати при виборі оптимального фінансового підходу до планування ресурсів та витрат для проекту «Еко Спас»?
2. Як можна забезпечити ефективне використання коштів та ресурсів на кожному етапі проекту?
3. Які можливі ризики пов'язані зі смугою фінансування та як їх уникнути?
4. Як впливає вибір фінансового підходу на можливості зміни планів в ході проекту?
5. Як б ви рекомендували компанії «Глобальні Інновації» забезпечити ефективне фінансове планування для проекту «Еко Спас»?

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Опис принципів та переваг смуги фінансування у плануванні проектів.
2. Аналіз сценаріїв ризику та можливість оптимізації ресурсів на основі смуги фінансування.
3. Розгляд принципів та особливостей фазового фінансування в різних сферах бізнесу.
4. Вивчення впливу фазового фінансування на керування ресурсами та витратами.
5. Визначення ролі та значущості функціонального фінансування у плануванні витрат проекту.
6. Вивчення практичних аспектів розподілу ресурсів на різні завдання та функції.
7. Порівняння підходів до функціонального фінансування у різних галузях діяльності.
8. Дослідження стратегій оптимізації ресурсів та витрат на різних етапах проекту.

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

Візьміть свою власну бізнес-ідею і на підставі її концепції розробіть основні тези майбутнього проекту відповідно до таких обставин:

- а) юридичні норми та правила, які визначають організацію економічної діяльності в рамках проекту;
- б) як перетинаються стандарти та вимоги різних галузей, що потребує уваги в рамках проекту;
- в) законодавство про оподаткування, в межах якого передбачається реалізація проекту;
- г) розрахуйте склад людей, що будуть виконувати з Вами проект і опонуйте це;
- д) виконайте нарахування фінансової винагороди і не забудьте про податкове законодавство;
- е) сплануйте бюджет;
- ж) побудуйте приблизну структуру вартості проекту:

Категорія витрат	Зміст (вартість, грн.)	Ваше бачення (приклад)
Трудовитрати (фінансова винагорода проектній команді)		
Матеріали...		
Приміщення...(оренда)		
Устаткування		
Послуги		
Субпідряди		
Адміністративні витрати та інші		
Обов'язкові витрати		
Інші		
Ви маєте Ваш власний погляд...		
ВСЬОГО		

Скористуйтесь кейсом цієї теми. Зробіть презентаційні матеріали.

ЗМІСТ ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Як визначається вартість проекту і що вона включає?
2. Які методи використовуються для оцінки вартості ресурсів і витрат проекту?
3. Як розробляється бюджет проекту і які етапи включає його складання?
4. Які фінансові підходи використовуються для розподілу бюджету між різними видами витрат та ресурсами?
5. Як проводиться прогнозування витрат проекту і наскільки точним може бути прогноз?
6. Які методи використовуються для управління і контролю витрат під час виконання проекту?
7. Як аналізуються ризики, які можуть вплинути на фінансові аспекти проекту, і як вживаються заходи для їх управління?
8. Які засоби фінансового контролю використовуються для відстеження витрат та використання ресурсів у проекті?

9. Які види звітності готуються для сторін, які зацікавлені у фінансовому стані проекту (наприклад, інвестори, управління, партнери)?
10. Як вирішення фінансових питань може вплинути на завершення проекту вчасно та у межах бюджету?
11. Як визначити оптимальний баланс між витратами та якістю в рамках фінансових обмежень?
12. Які фінансові наслідки можуть бути пов'язані зі змінами в обсязі та об'єкті проекту?
13. Як планувати і управляти фінансовими аспектами змін в проекті?

Тема 6

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ОЦІНКОЮ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Ключові слова: фінансова оцінка ефективності, інвестиційний проект, аналіз беззбитковості, аналіз чутливості, аналіз методом “дерева рішень”, грошовий потік, дисконтування грошового потоку, фінансові коефіцієнти і показники, чиста приведена вартість

ПЛАН

1. Сутність інвестиційного проекту та його ефективність.
2. Фінансові показники оцінки ефективності інвестиційних проектів.
3. Управління фінансовою оцінкою ефективності інвестиційних проектів.

КОРОТКИЙ ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Інвестиційний проект – це планований комплекс заходів, який передбачає вкладання фінансових, матеріальних та інших ресурсів з метою досягнення певних цілей, зазвичай з метою отримання прибутку чи інших вигод. Це може бути створення нового бізнесу, розширення існуючої діяльності, реалізація нового продукту або послуги, впровадження нових технологій тощо.

Інвестиційний проект може бути реалізований в різних галузях економіки – від бізнесу та фінансів до науки та технологій. При оцінці інвестиційного проекту важливо аналізувати його потенційні ризики та можливість досягнення бажаних результатів, що допомагає приймати обґрунтовані рішення щодо вкладання ресурсів.

Ефективність проекту – це міра того, наскільки успішно проект досягає своїх поставлених цілей з використанням доступних ресурсів. Це поняття оцінює, наскільки ефективно були використані кошти, час, праця та інші ресурси для досягнення визначених результатів.

Ефективність проекту може бути оцінена по різноманітним критеріям, залежно від його природи та цілей. Якщо проект досягає своїх цілей та завдань, він може вважатися ефективним. Цілі можуть бути фінансові, стратегічні, соціальні тощо. При порівнянні вартості реалізації проекту з отриманими результатами можна побачити наскільки проект ефективний. Також оцінюються наскільки раціонально використовувалися ресурси – час, гроші, матеріали, праця, знання. Якщо ресурси були мінімізовані або оптимально використані, це вказує на ефективність.

Якість отриманих результатів і продуктів також важлива. Якщо якість відповідає стандартам і вимогам, це позитивно впливає на ефективність. Встановлені терміни виконання проекту повинні бути дотримані. Закінчення вчасно може вказувати також на ефективність проекту. Якщо зацікавлені сторони (клієнти, партнери, інвестори тощо) задоволені результатами проекту, це також може свідчити про його ефективність. Оцінка та керування ризиками може позитивно вплинути на ефективність проекту, особливо якщо непередбачені ситуації були виявлені та вирішені.

Загалом, ефективність проекту полягає у досягненні максимальних результатів з обмеженими ресурсами, оптимальному використанні можливостей і досягненні бажаних цілей.

Фінансова оцінка ефективності інвестиційних проектів – це аналітичний процес, за допомогою якого оцінюється прибутковість та збалансованість інвестиційного проекту з фінансової точки зору. Ця оцінка базується на розрахунках фінансових показників та показує, наскільки ефективно проект використовує вкладені кошти для досягнення мети і отримання прибутку.

Основні фінансові показники, які використовуються при оцінці ефективності інвестиційних проектів, включають:

№	Показник	Опис
1.	Чистий приведений дохід (NPV – Net Present Value)	різниця між сумою дисконтованих внесків (грошових потоків) проекту та витратами на його реалізацію. Позитивне значення NPV вказує на те, що проект приносить більше прибутку, ніж коштує його реалізація
2.	Внутрішня норма прибутку (IRR – Internal Rate of Return)	ставка дисконту, при якій NPV дорівнює нулю. IRR відображає рентабельність інвестицій, і чим вищий його показник, тим більш ефективним вважається проект
3.	Відношення суми чистого дисконтованого доходу до суми інвестицій (Profitability Index)	відношення NPV до величини інвестицій, і воно вказує на те, на скільки кожна вкладена гривня приносить чистого прибутку
4.	Період окупності (Payback Period)	час, необхідний для повного відновлення вкладених коштів. Для багатьох проектів короткий період окупності вважається бажаним
5.	Показник прибутковості (ROI – Return on Investment)	відношення чистого прибутку до величини інвестицій, виміряне у відсотках. Цей показник показує, на скільки вкладені кошти приносять прибуток

Фінансова оцінка допомагає визначити, чи варто інвестувати кошти в певний проект, які показники рентабельності та виходу на прибуток можна очікувати, а також зробити обґрунтовані рішення щодо вибору серед різних інвестиційних можливостей.

Управління фінансовою оцінкою ефективності інвестиційних проектів – це комплексний процес, який включає в себе ряд кроків та аналітичних дій з метою забезпечення оптимального використання ресурсів та максимізації вигоди від проектів. Ось деякі кроки управління фінансовою оцінкою ефективності інвестиційних проектів:

№	Крок	Опис
1.	Планування і аналіз	Вивчається інвестиційний проект, розглядаються всі можливі аспекти, включаючи цілі, витрати, потенційні ризики та вигоди. Проводиться аналіз чистого приведеного доходу (NPV), внутрішньої норми прибутку (IRR) та інших фінансових показників.
2.	Вибір проектів	Якщо є декілька інвестиційних можливостей, треба порівняти їх фінансову оцінку, обираються проекти з найвищим потенціалом рентабельності та найнижчими ризиками.
3.	Управління ризиками	Аналізуються можливі ризики, які можуть вплинути на фінансову ефективність проекту. Розробляються стратегії зниження ризиків або їх управління.
4.	Фінансове моделювання	Створюється фінансова модель, яка дозволить розрахувати внутрішню норму прибутку, чистий приведений дохід, амортизацію, потоки грошей тощо в залежності від різних сценаріїв.
5.	Часовий фактор	При оцінці фінансової ефективності треба враховувати часовий аспект за допомогою дисконтування, що допоможе визначити сучасну вартість майбутніх грошових потоків.
6.	Моніторинг та контроль	Під час реалізації проекту аналізуються фактичні фінансові результати в порівнянні з прогнозованими. Це допомагає вчасно виявити відхилення і приймати коригуючі заходи.
7.	Оцінка після завершення	Після завершення проекту проводять остаточну оцінку фінансової ефективності та порівнюють її зі виконаними розрахунками на початковому етапі. Це допомагає визначити, наскільки точно були зроблені передбачення та як можна вдосконалити процес оцінки.

Управління фінансовою оцінкою ефективності інвестиційних проєктів допомагає знизити ризики, забезпечити оптимальне використання ресурсів і забезпечити досягнення максимальної прибутковості з інвестиційних можливостей.

Проєкти можуть мати різні фінансові наслідки. Серед них є проєкти, які спрямовані на збільшення прибутку або зменшення витрат. Також існують нові проєкти, ті, що вже відомі, а також інші варіанти.

Для оцінки доцільності та результативності проєктів для прийняття рішень щодо фінансування використовуються різноманітні методи аналізу. Серед них розрізняються прості підходи, які включають аналіз облікової дохідності та періоду окупності, та більш складні методи, що базуються на врахуванні дисконтування грошових потоків для забезпечення урахування зміни вартості грошей з впливом часу. До останньої групи входять методи визначення чистої сучасної вартості грошових потоків, індексу рентабельності та індексу дохідності. Ці підходи є корисними для проведення аналізу, проте їх використання може бути покладено на певні обмеження, зокрема в умовах визначеної ситуації. Такі умови передбачають відсутність інфляції та мінімальні ризики.

Для врахування ситуацій невизначеності (коли існує інфляція та можливі ризики) застосовуються різноманітні підходи, такі як: метод, який коригує ставку дисконтування залежно від ризику; метод визначення еквівалента без ризику; метод, що ґрунтується на статистичному розподілі; імітаційні моделі та інші. У сфері інвестиційного аналізу існують різні підходи, такі як аналіз чутливості, метод «дерева рішень» та інші.

Для покращення процесу виробництва, продажу продукції та встановлення рівня прибутковості використовується метод аналізу точки беззбитковості.

Для прийняття рішень про фінансування проєктів комерційна оцінка з використанням визначених методів не може бути повною без проведення фінансового аналізу передбаченої фінансової звітності компанії, яка здійснює інвестиційний проєкт. Для здійснення фінансового аналізу використовуються різноманітні підходи, але одним

з популярних методів є розрахунок та аналіз коефіцієнтів і показників, таких як ліквідність, рентабельність, ділова активність, фінансова стійкість тощо. Отримані значення коефіцієнтів та показників порівнюються до початку реалізації проекту, протягом його реалізації та після завершення.

№	Назва методу	Опис	Розрахунок
1.	Повернений період (<i>Payback Period</i>)	Цей метод вимірює час, необхідний для того, щоб вкладені кошти повернулися через очікувані грошові потоки. Чим коротший період повернення, тим швидше інвестор отримає назад свої кошти.	Для обчислення поверненого періоду визначають скільки часу потрібно, щоб грошові потоки повернули вкладені кошти. Додають послідовно грошові потоки до того моменту, коли сума стане не менше нуля. Час до цього моменту і буде поверненим періодом. Повернений період = Річний грошовий потік / Вартість вкладених коштів
2.	Чиста приведена вартість (<i>Net Present Value, NPV</i>)	NPV враховує часову вартість грошей, дисконтує майбутні грошові потоки за певною ставкою зниження вартості грошей. Якщо NPV позитивний, проект вважається прибутковим.	Для розрахунку NPV спершу потрібно дисконтувати майбутні грошові потоки до поточної вартості, використовуючи вартість капіталу як ставку дисконту. Потім віднімають вартість вкладених коштів в проект від дисконтованих грошових потоків. $NPV = \sum_{t=0}^n \frac{CF_t}{(1+r)^t} - C_0$ <i>де CF_t – грошовий потік в період, t, r – ставка дисконтування, n – тривалість проекту в періодах, C₀ – вартість вкладених коштів.</i>
3.	Внутрішня норма доходності (<i>Internal Rate of Return, IRR</i>)	IRR є ставкою дисконту, при якій NPV дорівнює нулю. Це внутрішня ставка доходності проекту. Якщо IRR перевищує вартість капіталу, проект вважається доцільним.	IRR обчислюється методами ітерації, коли розраховується ставка дисконтування, при якій NPV дорівнює нулю. Розрахунок IRR потребує розв'язання рівняння для <i>r</i> , де <i>NPV</i> = 0.

4.	Індекс рентабельності (<i>Profitability Index</i>)	Цей показник відображає відношення між чистою приведеною вартістю і вартістю вкладених коштів. Якщо індекс рентабельності більше 1, проєкт може бути доцільним.	Для розрахунку індексу рентабельності потрібно поділити чисту приведену вартість на вартість вкладених коштів. <i>Індекс рентабельності = NPV / Co</i>
5.	Аналіз чутливості	Цей метод вивчає, як зміна в одному параметрі (наприклад, продажна ціна або витрати) впливає на результати проєкту.	Проводять розрахунки для різних значень важливих параметрів проєкту, визначають, як зміна цих параметрів впливає на кінцеві результати. Визначте, як зміна параметрів впливає на грошові потоки і, відповідно, на NPV.
6.	Метод «Дерева рішень» (<i>Decision Tree Analysis</i>)	Використовується для моделювання можливих сценаріїв розвитку подій та прийняття рішень на основі ймовірностей та очікуваних значень.	Будують дерево можливих сценаріїв розвитку подій, призначають ймовірності кожному сценарію та грошові потоки. Розраховують NPV для кожного шляху та ваговий середній NPV для різних сценаріїв. Треба побудувати дерево сценаріїв, обчислити NPV для кожного можливого шляху розвитку подій, а потім треба зважити їх за ймовірностями.
7.	Середня ставка повернення (<i>Average Rate of Return</i>)	Цей метод визначає відношення середнього річного прибутку до вартості інвестицій.	Розраховується річний прибуток проєкту та поділимо його на вартість вкладених коштів. <i>ССП = $\frac{\text{Середній річний прибуток}}{Co}$</i>

Ці методи можуть застосовуватися окремо чи в поєднанні, залежно від конкретних обставин та характеру проєкту. Деякі методи можуть потребувати врахування додаткових параметрів, таких як ставка дисконтування, часовий горизонт проєкту, очікувані грошові потоки тощо.

Річний грошовий потік (грошовий потік на рік) – це сума грошових коштів, які очікується отримати або сплатити в результаті інвестиційного проекту впродовж кожного року. Для його розрахунку, зазвичай, використовуються два основних етапи:

1. *Оцінка грошових витрат і грошових надходжень* – спершу потрібно визначити всі витрати, пов'язані з проектом (вартість обладнання, реклама, персонал тощо), а також усі грошові надходження, які будуть пов'язані з проектом (продажі продукції, послуги, орендні платежі тощо). Для кожного року визначаються чисті грошові потоки (грошові надходження мінус грошові витрати) враховуючи податки, витрати на обслуговування позик, інші витрати та доходи.

2. *Дисконтування* – чисті грошові потоки, отримані на кожен рік, дисконтуються з урахуванням ставки дисконту. Ставка дисконту відображає можливість отримати прибуток з інвестування грошей на ринку або в альтернативних проектах. Це дозволяє врахувати часову вартість грошей.

Отже, загальна формула розрахунку річного грошового потоку виглядає так:

$$\text{Річний грошовий потік} = \text{Грошові надходження} - \text{Грошові витрати}$$

Для розрахунку чистого грошового потоку, який вже враховує податки, дисконтування та інші фактори, треба використовувати вище наведені методи, такі як NPV, IRR тощо.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Поняття сутності оцінки доцільності та ефективності інвестиційного проекту.
2. Поняття «грошовий потік».
3. Методи оцінки проектів. Переваги та недоліки.
4. Поняття «дисконтування».
5. Прогнозна документація.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. *Що включає в себе фінансова оцінка ефективності інвестиційного проекту?*
 - а) тільки аналіз ризиків, пов'язаних з проектом;
 - б) виявлення потреб у проекті та здатність покрити їх;
 - в) розрахунок внутрішньої норми доходності (*IRR*) проекту;
 - г) тільки аналіз соціальної користі від проекту.

2. *Що таке внутрішня норма доходності (*IRR*) проекту?*
 - а) ставка дисконту, за якою внутрішні потоки коштів рівні нулю;
 - б) величина прибутку, отриманого від проекту;
 - в) вартість інвестиційного проекту в грошовому виразі;
 - г) середній розмір інвестицій у проект на рік.

3. *Яке значення внутрішньої норми доходності (*IRR*) вказує на прийнятність інвестиційного проекту?*
 - а) *IRR* більше нуля;
 - б) *IRR* рівне нулю;
 - в) *IRR* менше ставки дисконту;
 - г) *IRR* більше ставки дисконту.

4. *Який показник дозволяє визначити, за скільки років проект поверне вкладені кошти?*
 - а) внутрішня норма доходності (*IRR*);
 - б) період окупності (*Payback Period*);
 - в) індекс рентабельності (*PI*);
 - г) дисконтована норма доходності (*NPV*).

5. *Що вказує на вигідність інвестиційного проекту за показником «Період окупності»?*
 - а) короткий період окупності;
 - б) тривалий період окупності;
 - в) період окупності, рівний нулю;
 - г) період окупності, більший від тривалості проекту.

6. Який з показників визначає відношення чистого прибутку до суми витрат на проект?

- а) внутрішня норма доходності (*IRR*);
- б) індекс рентабельності (*PI*);
- в) період окупності (*Payback Period*);
- г) дисконтована норма доходності (*NPV*).

7. Що означає позитивне значення індексу рентабельності (*PI*) проекту?

- а) проект є не вигідним;
- б) вартість інвестицій більше поточної вартості очікуваних доходів;
- в) проект є прибутковим;
- г) внутрішня норма доходності (*IRR*) менше ставки дисконту.

8. Що робиться з проектом, якщо дисконтована норма доходності (*NPV*) дорівнює нулю?

- а) проект відхиляється;
- б) проект приймається;
- в) проект потребує додаткової фінансової оцінки;
- г) проект вимагає підвищення ставки дисконту.

9. Які фактори ризику можуть вплинути на фінансову оцінку ефективності інвестиційного проекту?

- а) тільки зміни в економічному середовищі;
- б) зміни відсоткових ставок на ринку, невизначеність реалізації проекту, зміни валютного курсу;
- в) тільки зміни внутрішньої норми доходності (*IRR*);
- г) зміни обсягу робіт у проекті.

10. Які показники вважаються основними для порівняння різних інвестиційних проектів?

- а) тільки період окупності (*Payback Period*);
- б) внутрішня норма доходності (*IRR*), дисконтована норма доходності (*NPV*), індекс рентабельності (*PI*);
- в) тільки вартість проекту;
- г) середньозважена вартість капіталу.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Майбутня вартість анuitету через 4,5 роки – 4500 ум. гр. од. Яким буде анuitет, якщо річна ставка дорівнює 16,5%?

Для розрахунку анuitету використовуємо формулу майбутньої вартості анuitету:

$$FV = P \times \frac{(1 + r)^n - 1}{r},$$

де:

FV – майбутня вартість анuitету (4500 ум. гр. од.)

P – платіж анuitету

r – річна ставка (16,5% або 0,165 у вигляді десяткового дробу)

n – кількість років (4,5 роки)

Завдання 2. Розрахувати суму за вкладом під складні відсотки, якщо початкова вартість вкладу становить 100000 ум. гр. од., кількість років – 5, відсоткова ставка – 15%. Як зміниться його сума з урахуванням інфляції, якщо річний темп інфляції становить 26,6%?

Для розрахунку суми за вкладом під складні відсотки використовуємо формулу складних відсотків:

$$A = P \times \left(1 + \frac{r}{n}\right)^{n \times t},$$

де:

A – сума за вкладом (що ми хочемо знайти)

P – початкова вартість вкладу (100000 гривень)

r – річна відсоткова ставка (15% або 0,15 у вигляді десяткового дробу)

n – кількість разів на рік, коли відсотки капіталізуються (зазвичай це щоквартально, тобто $n = 4$)

t – кількість років (5 років)

Після того як знайдено A ми використовуємо наступну формулу, для розрахунку зміни суми вкладу з урахуванням інфляції (зменшення покупної спроможності грошей) за 5 років при річному темпі інфляції 26,6%

$$\text{Сума з інфляцією} = \frac{A}{(1 + \text{інфляція})^{\text{роки}}}$$

Завдання 3. Визначити чисту приведену вартість (NPV) доходів фірми за інвестиційним проектом, використовуючи таку інформацію:

- обсяг початкових інвестицій – 4000000 гр. од.;
- дохід протягом п'ятирічного періоду – по 630000 гр. од. щороку;
- безризикова ставка – 3%;
- премія за ризик – 15%.

Для розрахунку чистої приведеної вартості (NPV) використовуємо формулу, яка враховує грошові потоки, ставку дисконту та премію за ризик:

$$NPV = \sum_{t=0}^n \frac{CF_t}{(1+r)^t} - C_0,$$

де:

CF_t – грошовий потік в період *t* (630000 гривень)

r – річна безризикова ставка (3% або 0,03 у вигляді десяткового дробу)

t – рік (1, 2, 3, 4, 5)

n – тривалість проекту в роках (5 років)

C₀ – обсяг початкових інвестицій (–40000000 гривень)

Премія за ризик також враховується в ставці дисконту *r*, тобто треба використати річну ставку дисконту, яка дорівнює безризиковій ставці плюс премія за ризик: $r=0,03+0,15=0,18$.

Завдання 4. Компанія розглядає інвестиційний проект з такими параметрами:

- безризикова ставка – 5%;
- початкові інвестиції – 65000 гр. од.

Потоки коштів (прибуток від інвестицій) наведено в таблиці.

Очікувана ринкова дохідність	4500 ум.гр.од.	6850 ум.гр.од.	832 ум.гр.од.
0,18	0,2	0,13	0,02
0,23	0,1	0,21	0,1
0,30	0,15	0,1	0,3

Розрахувати рівноважну ринкову вартість інвестицій. Визначити, чи можна прийняти цей проект?

Очікувана ринкова дохідність – це прогнозований чи очікуваний відсоток прибутковості або доходності, який інвестор очікує отримати в результаті своїх інвестицій на фінансовому ринку.

Ця дохідність може відноситися до різних видів інвестицій, таких як акції, облигації, фондовий індекс або портфель інвестицій загалом. Очікувана ринкова дохідність визначається на основі прогнозів економічної ситуації, ризиків, інфляції та інших факторів, які впливають на фінансові ринки.

Наприклад, якщо інвестор очікує, що наступного року ринкова дохідність на акції буде в середньому 8%, то це буде його очікувана ринкова дохідність. Очікувана ринкова дохідність виступає важливим фактором при прийнятті рішень про інвестування та управління фінансовими активами.

Рівноважна ринкова вартість – це та вартість, яка визначається на ринку в результаті взаємодії попиту та пропозиції і відображає справедливую ціну активу, товару або послуги на певний момент часу. Це вартість, за якою купці готові купувати, а продавці – продавати, і при цьому ринок залишається у стані рівноваги.

Рівноважна ринкова вартість зазвичай визначається в контексті фінансових активів, таких як акції, облигації, товари, валюта тощо. Ця вартість залежить від різних факторів, таких як економічні умови, прогнози доходності, ризику, попиту та пропозиція, стан ринку та інші фактори.

Рівноважна ринкова вартість визначається на основі взаємодії багатьох учасників ринку, які оцінюють активи чи товари з різних позицій, а також на основі інформації, доступної на ринку. Це єдина ціна, за якою угода між покупцями та продавцями відбувається без надмірного попиту або пропозиції.

Зміни в рівноважній ринковій вартості можуть відбуватися через час через різні економічні, політичні та інші фактори, які впливають на ринок та його учасників.

Для розрахунку рівноважної ринкової вартості інвестицій та визначення доцільності проекту, використовуються методи оцінки капіталовкладень. Один із таких методів – це метод CAPM (Capital Asset Pricing Model), який допомагає визначити, чи варто вкладати гроші в даний проект.

Формула CAPM виглядає наступним чином:

$$E(R_i) = R_f + \beta_i \cdot (E(R_m) - R_f),$$

де: $E(R_i)$ – очікувана дохідність від інвестиції або проекту
 R_f – безризикова ставка (5% або 0,05 у вигляді десяткового дробу)
 β_i – бета-коефіцієнт інвестиції (вимірює відношення ризику інвестиції до ризику ринку)

$E(R_m)$ – очікувана ринкова дохідність (наведені дані)

$E(R_i)$ – очікувана дохідність від інвестиції

Для розрахунку рівноважної ринкової вартості інвестицій, потрібно розрахувати відносний ризик інвестиції (β_i), використовуючи дані з таблиці:

$$\beta_i = \frac{\text{Коваріація}(R_i)}{\text{Дисперсія}(R_m)}$$

Дисперсія (R_m)

де R_i – дохідність інвестиції в певний період,

R_m – ринкова дохідність в той же період.

Підставите цей β_i в формулу CAPM для кожного року і знайдіть очікувану дохідність від інвестиції ($E(R_i)$) для кожного року.

Розраховані значення $E(R_i)$ порівняйте з річними потоками коштів (прибутком від інвестицій) за відповідні роки. Якщо очікувана дохідність $E(R_i)$ перевищує річні потоки коштів, то можна вважати проект доцільним.

Обчисліть ці значення для кожного року згідно з наведеними даними та визначте, чи можна прийняти цей проект.

Завдання 5. Керівництво фірми обговорює можливість реалізації двох інвестиційних проектів із наведеними в таблиці варіантами чистих грошових потоків, які очікуються в майбутньому (млн ум. гр. од. після сплати податків).

Рік	Проект А	Проект В
1-й	6,0	10,0
2-й	7,0	9,0
3-й	8,0	8,0
4-й	9,0	7,0
5-й	10,0	6,0

Відповідна вартість капіталу для обох проектів становить 20%. Якщо обидва проекти потребують початкових витрат у розмірі 25 млн ум. гр. од., то який проект доцільно вибрати для реалізації і чому?

Для визначення, який з проектів доцільніше реалізувати, ми можемо використовувати метод чистої приведеної вартості (NPV). NPV допоможе оцінити потенційний дохід, який може бути згенерований кожним проектом, з урахуванням вартості капіталу та витрат на проект.

ЗМІСТ ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Переваги і недоліки простих методів оцінки проектів.
2. Застосування методів дисконтування при оцінці проектів.
3. За яких умов проект приймається на фінансування.
4. Метод чистої приведеної вартості (NPV).
5. Рівноважна ринкова вартість інвестицій.
6. Оцінка вартості капіталу та витрат на проект.

4.	Інфраструктурні проекти	Пов'язані з розробкою і будівництвом інфраструктури, такої як дороги, енергетичні мережі, водопостачання тощо. Їх фінансування може проводитися за рахунок бюджетних коштів, державних кредитів, інвестицій від інфраструктурних фондів.
5.	Виробничі проекти	Пов'язані з розширенням або модернізацією виробництва. Фінансування може надаватися за рахунок власних коштів компанії, позик, продажу акцій або внутрішніх резервів.
6.	Будівельні проекти	Включають будівництво будівель або споруд. Фінансування може забезпечуватися за допомогою банківських позик, облігацій, джерел зовнішнього фінансування або залучення інвесторів.

Кожен різновид проекту може вимагати специфічних фінансових стратегій та джерел фінансування. Важливо враховувати особливості проекту, ризики, очікувану доходність та доступність ресурсів для прийняття розумних фінансових рішень.

Фінансове забезпечення різновидів проектів включає:

1.	Джерела фінансування	Для кожного різновиду проекту можуть бути відмінні джерела фінансування. Наприклад, для капітальних проектів може бути доцільним залучення зовнішніх позик, а для інноваційних – власних коштів або інвестицій венчурних капіталістів
2.	Ризики та оцінка віддачі	Кожен проект має свої унікальні ризики. Оцінка віддачі може залежати від тривалості проекту, ступеня конкуренції, зміни ринкових умов та інших факторів.
3.	Фінансовий аналіз	Перед прийняттям рішення про реалізацію проекту, важливо провести детальний фінансовий аналіз, який оцінить витрати, потенційний дохід та ризики. Це допоможе визначити доцільність та стійкість проекту.
4.	Розвиток стратегії фінансування	Важливо розробити стратегію фінансування для проекту, включаючи план залучення коштів на різних етапах проекту.
5.	Фінансові інструменти	Для реалізації проектів можна використовувати різноманітні фінансові інструменти, такі як позики, облігації, лізинг, власний капітал, партнерські угоди тощо.

6.	Оптимізація капіталу	Вирішення проекту може вплинути на структуру капіталу компанії. Важливо забезпечити баланс між власним та залученим капіталом.
7.	Планування ресурсів	Кожний проект вимагає ресурсів, таких як фінансові, людські, матеріальні тощо. Планування та ефективне використання ресурсів важливо для успішної реалізації проекту.

Узагальнюючи, організація фінансового забезпечення різновидів проектів вимагає глибокого аналізу, оцінки ризиків та віддачі, вибору відповідних джерел фінансування та розробки стратегії фінансування. Від цього залежить успішність та стійкість реалізації проекту.

Особливості фінансування різних проектів можуть включати різні підходи, джерела коштів та стратегії в залежності від типу проекту. Кожен тип проекту має свої вимоги до фінансування, залежно від ризиків, розміру та цілей проекту. Вибір джерел фінансування повинен враховувати специфіку кожного проекту.

1.	Капітальні проекти	Великі початкові витрати можуть вимагати залучення довгострокових позик або продажу облігацій. Великі капітальні проекти часто вимагають інвестування власних коштів компанії. Джерела фінансування можуть включати комерційні банки, інвестиційні фонди, корпоративні облігації тощо.
2.	Інноваційні проекти	Для інноваційних проектів можуть бути характерними високі ризики і невизначеність результатів. Фінансування може надаватися власними коштами компанії, грантами, венчурними капіталістами або інвесторами, зацікавленими в нових технологіях.
3.	Соціальні проекти	Ці проекти можуть залежати від державного фінансування, благодійних внесків, грантів від міжнародних організацій або фондів. Державні або недержавні організації, а також благодійники можуть бути головними джерелами коштів.
4.	Інфраструктурні проекти	Часто вимагають державного або міжнародного фінансування через бюджетні асигнування, кредити, гранти та партнерства з міжнародними організаціями.

5.	Виробничі та будівельні проекти	Фінансування може проводитися через власні кошти, банківські позики, продаж акцій або облігацій. Лізинг може бути популярним варіантом фінансування обладнання для виробничих проектів.
6.	Енергетичні проекти	Вимагають значних вкладень через високі вартості обладнання та інфраструктури. Джерела фінансування можуть включати банківські кредити, державні субсидії, партнерства з іншими компаніями.
7.	Технологічні проекти	Вимагають інвестування в нові технології, дослідження та розробку. Фінансування може здійснюватися за допомогою власних коштів компанії, грантів або венчурного капіталу.
8.	Екологічні та сталість проекти	Ці проекти можуть бути спрямовані на збереження довкілля та сталого розвитку. Фінансування може надаватися за підтримки державних програм, екологічних фондів, інвесторів, які дбають про сталість.
9.	Туристичні та розважальні проекти	Фінансування може включати власні кошти власників, банківські позики, інвестиції від готельних ланцюгів та інвесторів.
10.	Лікарські та медичні проекти	Для медичних досліджень і розробок можуть бути характерні гранти від наукових фондів, інвестори зі спеціалізацією в медичних технологіях.
11.	Соціальна інфраструктура та освітні проекти	Ці проекти можуть залежати від державного або місцевого фінансування, залучення благодійних фондів, партнерства з освітніми установами.
12.	Бізнес-розвиток та реструктуризація	Фінансування може включати внутрішні резерви компанії, банківські позики, продаж акцій або облігацій для здійснення змін у бізнес-структурі.
13.	Сільське господарство та харчова промисловість	Залежно від масштабу проекту, фінансування може проводитися власними коштами фермерів, державними підтримками або інвестиціями від харчових компаній.

Узагальнюючи, різні типи проектів мають унікальні вимоги та можливості для фінансування. Під час планування та реалізації проекту важливо враховувати ці особливості та вибирати найбільш відповідні і ефективні джерела фінансування, які допоможуть досягти успіху та доцільності проекту.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Основні етапи організації фінансового забезпечення проєктів.
2. Обрання оптимального джерела фінансування для конкретного типу проєкту.
3. Фінансові інструменти для фінансування проєктів (кредити, емісія акцій, облігації тощо).
4. Розроблення бюджету проєкту та забезпечення його фінансової стійкості.
5. Особливості фінансування проєктів в різних галузях (фінансування енергетичних проєктів, фінансування медичних проєктів тощо).
6. Вплив фінансування на життєвий цикл проєкту і його успішність.
7. Керування фінансовими ризиками, що пов'язані з різними видами проєктів.
8. Можливості приваблення інвестицій та залучення капіталу.
9. Фінансові особливості і вимоги під час розробки бізнес-плану.

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ: *складання аналітичних довідок задля створення нових інвестиційних проєктів і оцінки доцільності, ефективності та віддачі:*

1. *Дослідження ринку та конкурентоспроможності:* оцінка ринкової потреби в продукті або послугі; аналіз конкурентів, їхніх переваг та недоліків; визначення унікальності пропозиції проєкту.

2. *Фінансовий аналіз:* розрахунок початкових вкладень та потреби у фінансуванні; прогноз фінансових результатів проєкту (прибуток, збиток, грошовий потік); оцінка рентабельності, окупності та інших фінансових показників.

3. *Технічний аналіз:* оцінка технічної можливості реалізації проєкту; аналіз технологічних вимог, обладнання та ресурсів; визначення можливих ризиків та шляхів їхнього уникнення.

4. *Соціальний аналіз:* визначення соціального впливу проєкту на громаду та споживачів; оцінка можливих позитивних та негативних наслідків; розробка планів для мінімізації соціальних ризиків.

5. *Екологічний аналіз*: оцінка впливу проекту на довкілля та можливі екологічні ризики; розробка стратегій екологічної сталості та відновлюваності.

6. *Правовий аналіз*: визначення законодавчого середовища, яке впливає на проект; оцінка потенційних юридичних обмежень та ризиків.

7. *Аналіз управлінської структури та команди*: оцінка готовності команди до впровадження та управління проектом; аналіз навичок, досвіду та компетенцій учасників проекту.

8. *Ризик-аналіз*: визначення можливих ризиків, які можуть вплинути на проект; розробка стратегій з управління ризиками та зменшення їх впливу.

9. *Стратегічний аналіз*: відповідність проекту стратегії компанії та її метам; оцінка потенційних синергій з існуючими діловими напрямками.

10. *Сценарний аналіз*: визначення різних можливих сценаріїв розвитку проекту; оцінка впливу різних факторів та змінних на результати проекту.

Зібрані дані з цих аналітичних довідок є основою для розробки стратегії та планування нового інвестиційного проекту. Ці дані допомагають визначити доцільність та ефективність проекту, а також оцінити можливі ризики та шляхи їх управління.

Загальний аналіз усіх аспектів проекту допомагає прийняти обґрунтоване рішення про те, чи варто реалізовувати проект, якими способами фінансування скористатися, які ризики слід враховувати та які стратегії розвитку обрати. Оцінка всіх цих чинників є важливим етапом перед створенням інвестиційного проекту, оскільки від цього залежить його подальший успіх та доцільність для компанії.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. *Що характеризує фінансове забезпечення державних проєктів?*

- а) вони виключно залежать від державного бюджету;
- б) фінансування здійснюється виключно за рахунок приватних інвесторів;

- в) фінансування може здійснюватися як за рахунок державного бюджету, так і за рахунок приватних інвесторів;
- г) фінансування здійснюється виключно за рахунок міжнародних організацій.

2. Які особливості фінансового забезпечення інноваційних проєктів?

- а) інноваційні проєкти не потребують фінансування;
- б) фінансування інноваційних проєктів здійснюється виключно за рахунок державних коштів;
- в) інноваційні проєкти можуть бути ризикованими, тому потребують особливого фінансового підходу;
- г) фінансування інноваційних проєктів завжди здійснюється за рахунок приватних інвесторів.

3. Які види проєктів можуть залучати фінансування від міжнародних організацій?

- а) тільки господарські проєкти;
- б) тільки соціальні проєкти;
- в) проєкти, спрямовані на розвиток інфраструктури, соціальні та економічні проєкти;
- г) тільки наукові дослідження.

4. Що характеризує фінансове забезпечення благодійних проєктів?

- а) фінансування здійснюється виключно за рахунок державних організацій;
- б) організації не використовують гроші для благодійних проєктів;
- в) фінансування здійснюється за рахунок благодійних внесків і пожертвувань;
- г) благодійні проєкти не потребують фінансового забезпечення.

5. *Що важливо враховувати при фінансовому забезпеченні господарських проектів?*

- а) тільки забезпечення прибутковості проекту;
- б) ефективне використання ресурсів та здатність проекту відновлювати вкладені кошти;
- в) фінансування здійснюється виключно за рахунок державних коштів;
- г) тільки мінімізація ризиків.

6. *Які особливості фінансування соціальних проектів?*

- а) соціальні проекти не потребують фінансування;
- б) фінансування здійснюється виключно за рахунок державних коштів;
- в) фінансування соціальних проектів може бути важливим засобом забезпечення соціальної допомоги та підтримки;
- г) тільки мінімізація витрат.

7. *Які особливості фінансового забезпечення екологічних проектів?*

- а) екологічні проекти завжди потребують великих фінансових вкладень;
- б) фінансування здійснюється виключно за рахунок державних коштів;
- в) екологічні проекти можуть залучати фінансування від приватних інвесторів та міжнародних організацій;
- г) фінансування екологічних проектів є незначним.

8. *Яке фінансове забезпечення вимагають інфраструктурні проекти?*

- а) тільки державне фінансування;
- б) великі інвестиції в будівництво та розвиток інфраструктури;
- в) виключно благодійні внески та пожертвування;
- г) фінансування не потрібне, так як інфраструктурні проекти забезпечуються державою.

9. Які особливості фінансування культурних проектів?

- а) тільки державне фінансування;
- б) фінансування може здійснюватися за рахунок державних коштів, комерційних спонсорських внесків, благодійних організацій;
- в) культурні проекти не потребують фінансування;
- г) тільки фінансування від міжнародних організацій.

10. Який різновид проектів може вимагати державного або міжнародного фінансування через бюджетні асигнування, кредити, гранти та партнерства з міжнародними організаціями?

- а) технологічні проекти;
- б) інфраструктурні проекти;
- в) бізнес-розвиток та реструктуризація;
- г) сільське господарство та харчова промисловість.

КЕЙСОВЕ ЗАВДАННЯ

Компанія «Інноваційна Технологія» розглядає можливість реалізації двох інноваційних проектів: «Проект А» та «Проект В». «Проект А» передбачає розробку та впровадження нового програмного продукту для автоматизації бізнес-процесів, а «Проект В» – створення високотехнологічного пристрою для збору та аналізу медичних даних.

Компанія відзначає, що обидва проекти мають високий рівень інноваційності, але мають різні фінансові особливості.

Інформація про проекти:

Проект А:

- Початкові вкладення: 300,000 ум.гр.од.
- Очікуваний річний грошовий потік: 100,000 ум.гр.од. протягом 5 років.
- Ризик: Високий, оскільки ринок програмних продуктів швидко змінюється.

Проект В:

- Початкові вкладення: 500,000 ум.гр.од.
- Очікуваний річний грошовий потік: 120,000 ум.гр.од. протягом 6 років.
- Ризик: Середній, оскільки конкуренція на ринку медичних пристроїв зростає.

Запитання:

1. Які основні фінансові ризики пов'язані з кожним з проєктів?
2. Які можливі джерела фінансування для кожного з проєктів?
3. Як ви оціните доцільність кожного з проєктів з фінансової точки зору?
4. Які можливі стратегії управління ризиками для кожного з проєктів?
5. Як вибір між «Проєктом А» та «Проєктом В» може вплинути на фінансову стабільність компанії «Інноваційна Технологія»?

Примітка: Для відповіді на кейс потрібно розглянути фінансові особливості кожного з проєктів, їхні можливі ризики та віддачу, а також здійснити оцінку можливих варіантів фінансування та розглянути можливі наслідки вибору проєкту для компанії.

Завдання: аналіз фінансового забезпечення проєктів. Ви маєте обрати три різновиди проєктів з різних галузей (наприклад, будівництво, інформаційні технології, маркетингова кампанія тощо) та проаналізувати їхні особливості організації фінансового забезпечення. Для кожного проєкту виконайте наступні кроки:

1. *Вибір проєктів:* Виберіть три конкретних проєкти з різних сфер діяльності, які вас зацікавили.
2. *Опис проєктів:* Надайте короткий опис кожного проєкту, зазначивши його цілі, об'єкт, терміни та основні завдання.
3. *Фінансове забезпечення:* Розгляньте, які види ресурсів (фінансові, людські, матеріальні тощо) є необхідні для успішної реалізації кожного проєкту.
4. *Особливості фінансування:* Визначте особливості фінансового забезпечення для кожного типу проєкту. Наприклад, чи вимагаються великі початкові витрати, яка частина бюджету виділяється на різні етапи проєкту тощо.
5. *Джерела фінансування:* Розгляньте можливі джерела фінансування для кожного проєкту. Це можуть бути внутрішні ресурси компанії, зовнішні інвестори, банківські позики, гранти тощо.

6. *Фінансові ризики*: Визначте потенційні фінансові ризики, пов'язані з кожним проектом, і розгляньте можливі стратегії їхнього управління.

7. **Зробіть висновки: Підсумуйте особливості організації фінансового забезпечення для кожного з обраних проектів.**

ЗМІСТ ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Фінансове забезпечення державних проектів.
2. Фінансове забезпечення благодійних проектів.
3. Фінансове забезпечення окремих видів проектів від міжнародних організацій.

Тема 8

УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМ КРЕДИТУВАННЯМ ПРИ СТВОРЕННІ ПРОЕКТІВ

Ключові слова: банківське кредитування, управління фінансами, кредитний ресурс, кредитні угоди, позика, кредитний план, процентна ставка, фінансові ресурси, фінансова аналітика проекту, фінансовий план проекту, ефективність проекту

ПЛАН

1. Банківське кредитування при створенні проектів.
2. Умови отримання інвестиційного кредиту.
3. Управління банківським кредитуванням при створенні проектів.

КОРОТКИЙ ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Банківське кредитування є одним зі звичайних способів фінансування при створенні проектів. Це означає отримання коштів від комерційних банків для фінансування проекту з подальшим поверненням зазначених коштів плюс відсотки. Розглядаються наступні аспекти банківського кредитування, які варто врахувати при створенні проектів:

1.	Кредитна історія та кредитний рейтинг	Банки зазвичай оцінюють кредитоспроможність позичальника на основі його кредитної історії та кредитного рейтингу. Це може вплинути на умови кредитування, такі як процентна ставка та розмір кредитної лінії.
2.	Процентна ставка	Процентна ставка є важливою частиною кредитування. Вона визначає, які витрати будуть пов'язані з позикою. Низька процентна ставка дозволить знизити витрати на позику, але вона також може залежати від ризиків, пов'язаних з проектом та борговим рейтингом позичальника.

3.	Терміни погашення	Кредит може бути наданий на певний термін, після якого позичальник повинен повернути позичені кошти. Терміни погашення повинні бути добре зіставлені з фінансовим плануванням проекту.
4.	Види гарантій	Банки можуть вимагати різні види гарантій, такі як застава, поручительство або інші забезпечення, щоб забезпечити відшкодування коштів у разі невиконання зобов'язань зі сторони позичальника.
5.	Комісії та витрати	Додаткові витрати, такі як адміністративні комісії, плата за обслуговування кредиту та інші витрати, можуть вплинути на вартість кредиту.
6.	Джерела погашення	Важливо заздалегідь з'ясувати, як будуть забезпечені кошти для погашення кредиту. Проект повинен генерувати достатні прибутки, щоб відшкодувати борг та відсотки.
7.	Ризики	Якщо проект не буде досягати планованих результатів, позичальник може стати нездатним погасити позичку. Тому важливо оцінити ризики та забезпечити можливість реагування на них.

Банківське кредитування може бути ефективним джерелом фінансування для проектів, але важливо уважно вивчати умови, аналізувати можливі ризики та забезпечити відповідність проекту зобов'язанням перед банком.

Для отримання інвестиційного кредиту, позичальник повинен відповідати певним критеріям, які оцінюють його кредитоспроможність та здатність повернути позичені кошти:

1.	Кредитна історія	Позичальник повинен мати позитивну кредитну історію без значущих прострочених платежів або невідшкодованих кредитів. Це допомагає показати його здатність повертати позичені кошти.
2.	Кредитний рейтинг	Кредитний рейтинг є оцінкою кредитоспроможності позичальника, яку визначають кредитні бюро. Вищий рейтинг вказує на нижчий ризик невиконання зобов'язань.
3.	Доходи та фінансовий стан	Позичальник повинен мати стабільні та достатні доходи, що дозволять йому погасити позику разом із відсотками. Банки можуть вимагати документальне підтвердження доходів.

4.	Платоспроможність	Банки оцінюють заборгованість та зобов'язання позичальника, включаючи існуючі позики, платежі за житло, інші платежі та зобов'язання.
5.	Сфера діяльності	Тип діяльності позичальника може вплинути на його здатність погасити позику. Деякі сфери можуть бути більш ризиковими для кредиторів.
6.	Досвід	Досвід у роботі та попередні успішні інвестиційні проекти можуть засвідчити позичальника як надійного партнера.
7.	Додаткові гарантії	Деякі інвестори або кредитори можуть вимагати додаткові гарантії, такі як застава, щоб забезпечити погашення позики.
8.	Фінансовий план проекту	Якщо кредит використовується для фінансування конкретного проекту, позичальник повинен представити детальний фінансовий план, який демонструє рентабельність та здатність проекту генерувати прибуток для відшкодування позики.
9.	Відносини з банком	Якщо позичальник має позитивний відгук та довгострокові відносини з банком, це також може сприяти його здатності отримати інвестиційний кредит.

Критерії можуть відрізнятися від банку до банку, а також в залежності від типу проекту та обсягу позики.

Зазвичай банк діє як кредитор, надаючи фінансування для реалізації проекту, але у деяких випадках він може взяти на себе роль інвестора та стати співвласником проекту. Банк може розглядати можливість стати співвласником проекту, якщо проект є перспективним, але має певні ризики. Це дозволяє банку більше контролювати проект та зменшити свої ризики. В деяких випадках, особливо при великих та складних проектах, банк може вибрати шлях бути співвласником, щоб надати не лише грошові кошти, але й експертну підтримку та керівництво проектом. Відносини з банком можуть надати доступ до додаткових ресурсів та можливостей для розвитку. Банк може бачити в інвестуванні у проект стратегічну вигоду для свого бізнесу, особливо якщо проект пов'язаний зі сферою бізнесу банку. Проте варто пам'ятати, що банк має свої обов'язки та інтереси як кредитора та інвестора. При такому сценарії важливо чітко визначити умови, права

та обов'язки кожної сторони, а також забезпечити прозору комунікацію та вирішення можливих конфліктів.

Управління банківським кредитуванням при створенні проєктів є важливим аспектом фінансового планування та забезпечення успіху проєкту.

Для ефективного управління банківським кредитуванням застосовують: аналіз потреб, вибір банку, підготовку бізнес-плану, відносини з банком, контроль за витратами, правильний графік погашення, стратегію мінімізації ризиків, контроль за проєктом, ретельне планування, реалізацію зобов'язань тощо. Управління банківським кредитуванням вимагає планування, аналізу, взаємодії з банком та управління ресурсами. Дотримання кращих практик допоможе забезпечити успіх проєкту та оптимальне використання кредитних коштів.

Управління банківським кредитуванням при створенні проєктів означає ефективне керування фінансовими ресурсами, які надаються банками для реалізації певного проєкту. Це включає в себе планування, координацію та контроль за використанням кредитних коштів для досягнення цілей проєкту.

Основні аспекти управління банківським кредитуванням при створенні проєктів:

1.	Фінансове планування	Визначення фінансових потреб проєкту, розробка бюджету та ресурсів, які потрібні для виконання проєкту.
2.	Вибір банку	Вибір банку для отримання кредитних коштів, аналіз умов кредитування, процентних ставок, термінів погашення тощо.
3.	Підготовка документації	Підготовка всіх необхідних документів для отримання кредиту, включаючи бізнес-план, прогнози фінансових результатів, рішення проєкту тощо.
4.	Використання кредитних коштів	Контроль та ефективне використання отриманих кредитних коштів у відповідності до задач та цілей проєкту.
5.	Моніторинг і звітність	Систематичний моніторинг ходу реалізації проєкту, контроль за витратами та виконанням бюджету, звітність перед банком.

6.	Мінімізація ризиків	Розробка стратегій та планів для мінімізації ризиків, пов'язаних з використанням кредитних коштів та успішністю проекту.
7.	Погашення кредиту	Розробка графіка та стратегії погашення кредиту відповідно до можливостей та доходів проекту.
8.	Взаємодія з банком	Забезпечення взаємодії з банком, своєчасна інформаційна звітність, вирішення можливих питань та проблем.

Управління банківським кредитуванням допомагає забезпечити належне фінансове забезпечення проекту, використовуючи залучені кошти ефективно та згідно з планами та цілями.

Управління банківським кредитуванням є ключовим аспектом в реалізації інноваційних проектів. Під час створення нових ідей та розвитку бізнесу важливо враховувати фінансові аспекти, зокрема, залучення кредитних ресурсів. Оптимальне управління цим процесом може вирішити багато складних завдань, що виникають під час реалізації проектів.

Залучення банківських кредитів для створення та розвитку проектів є важливим елементом сучасного бізнесу. Відповідальне управління кредитними ресурсами допомагає забезпечити фінансову стійкість та успіх проектів, враховуючи ризики та можливості. У цьому контексті, позитивний вибір банківського партнера, ефективне фінансове планування та уважний моніторинг стають ключовими складовими успішного управління банківським кредитуванням при створенні проектів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Аналіз банківських установ при виборі надійного партнера.
2. Ефективне фінансове планування: аналіз фінансових потреб проекту, розробка бюджету, визначення потреби в кредитних коштах.
3. Моніторинг і контроль як необхідні складові управління.
4. Ризики банківського кредитування.
5. Зарубіжний досвід банківського кредитування проектів.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. *Що таке банківське кредитування в контексті проектного управління?*

- а) внесок інвесторів у проект;
- б) отримання гранту для реалізації проекту;
- в) одержання фінансової підтримки від держави;
- г) використання коштів, які надаються банком під певні умови та забезпечення.

2. *Які основні фактори впливають на можливість отримання банківського кредиту для проекту?*

- а) лише розмір проекту;
- б) фінансова стійкість заявника, кредитоспроможність, кредитна історія, вид і обсяг проекту;
- в) проект повинен бути найбільш інноваційним на ринку;
- г) кількість партнерів, які приєдналися до проекту.

3. *Що таке кредитоспроможність заявника проекту?*

- а) здатність банку видачі кредиту;
- б) здатність заявника повернути отриманий кредит та відсотки;
- в) сума коштів, яку заявник планує витратити на проект;
- г) вартість проекту, яка визначається заявником.

4. *Які види забезпечення можуть вимагати банки при наданні кредиту на проект?*

- а) тільки гарантії від держави;
- б) фінансові гарантії та реальна власність заявника;
- в) тільки позичальник робить внесок;
- г) досвід роботи банку в даному секторі.

5. *Яка роль банку в управлінні проектом, для якого надається кредит?*

- а) банк не має ролі в управлінні проектом;
- б) банк бере на себе управління всіма аспектами проекту;

- в) банк контролює використання кредитних коштів, але управління проектом залишається за заявником;
- г) банк гарантує успішне завершення проекту.

6. Що таке кредитний договір?

- а) угода між декількома банками щодо видачі коштів;
- б) угода між банком та заявником про умови видачі та погашення кредиту;
- в) договір, який зобов'язує заявника продавати продукцію банку;
- г) документ, що засвідчує кредитну історію заявника.

7. Який показник аналізує вартість банківського кредиту?

- а) лише сума кредиту;
- б) відсоткова ставка;
- в) дострокове погашення;
- г) максимальна сума позики.

8. Яка перевага довгострокового кредиту в порівнянні з короткостроковим?

- а) зменшення ризику несвоєчасного погашення кредиту;
- б) відсутність відсотків;
- в) швидке погашення;
- г) вища вартість.

9. Які ризики можуть виникнути при використанні банківського кредиту в проекті?

- а) ризик втрати фінансової підтримки від держави;
- б) ризик втрати контролю над проектом через заборгованість;
- в) ризик надмірної кредиторської заборгованості;
- г) ризик неправильного розподілу коштів.

10. Які фактори важливі при виборі банку для отримання кредиту на проект?

- а) лише розташування банку;

- б) розмір відсоткової ставки;
- в) досвід роботи з подібними проектами, кредитні умови, репутація банку;
- г) лише назва банку.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1. *Управління банківським кредитуванням при створенні проектів.*

Ситуація: Ви є фінансовим директором невеликої інноваційної компанії, яка спеціалізується на розробці нових технологій у сфері екології. Компанія розробила перспективний проект створення системи альтернативної енергії, який потребує додаткового фінансування для успішної реалізації.

Завдання:

1. Визначте, чому управління банківським кредитуванням є важливим аспектом у реалізації проекту.

2. Розгляньте можливі варіанти фінансування проекту: банківське кредитування, власні кошти компанії, залучення інвесторів. Перерахуйте переваги та недоліки кожного з варіантів.

3. Проаналізуйте основні критерії, якими ви будете керуватися при виборі банку-партнера для кредитування.

4. Розробіть фінансовий план проекту, включаючи оцінку потреби у фінансуванні, розподіл коштів, платежі, терміни погашення тощо.

5. Визначте можливі ризики, пов'язані з банківським кредитуванням, та запропонуйте стратегії їх мінімізації.

6. Обґрунтуйте, чому саме банківське кредитування є найбільш відповідним варіантом фінансування для даного проекту.

7. Опишіть процедуру здійснення кредитування: від подання заявки до підписання угоди.

Завдання спрямоване на аналіз та планування фінансового аспекту проекту, включаючи вибір підходящого варіанту фінансування, розрахунок вартості та управління ризиками.

Кейс 2. *Оптимізація банківського кредитування для проекту.*

Ситуація: Ви є керівником великої будівельної компанії, яка планує реалізувати амбіційний проект будівництва сучасного житлового комплексу. Для успішної реалізації проекту потрібно залучити фінансування через банківське кредитування.

Завдання:

1. Визначте основні критерії вибору банку для отримання кредиту.
2. Проведіть аналіз фінансових показників компанії та оцініть її фінансову стійкість.
3. Розрахуйте необхідну суму кредиту для реалізації проекту, включаючи вартість будівництва, земельні витрати, адміністративні витрати тощо.
4. Оцініть можливі ризики, пов'язані з реалізацією проекту, такі як зміни ринкових умов, зростання вартості будівельних матеріалів тощо.
5. Розгляньте можливість використання різних видів кредитів (короткостроковий, середньостроковий, довгостроковий) та обґрунтуйте, який варіант є найбільш оптимальним для даного проекту.
6. Розрахуйте вартість відсоткових платежів для кожного виду кредиту та зробіть порівняння вартості кредитування за різних умов.
7. Розробіть план погашення кредиту та розрахуйте загальну суму погашення з урахуванням відсотків.
8. Визначте очікувані фінансові показники після завершення проекту та погашення кредиту.

Це завдання допоможе вам аналізувати та оптимізувати банківське кредитування для великого будівельного проекту, враховуючи фінансові показники, ризики та можливості.

Для його вирішення треба виконати:

1. *Вибір критеріїв вибору банку:*
 - Величина процентної ставки.
 - Термін погашення кредиту.
 - Умови погашення та можливість додаткових погашень.
 - Можливість гнучкості умов кредитування.

- Репутація та досвід банку у фінансуванні будівельних проєктів.
- 2. *Аналіз фінансових показників компанії:*
 - Оцінка прибутковості і ліквідності компанії.
 - Аналіз фінансових звітів на наявність активів, пасивів, зобов'язань та капіталу.
- 3. *Розрахунок необхідної суми кредиту:*
 - Сума витрат на будівництво та земельні витрати.
 - Передбачені адміністративні витрати.
 - Запаси на непередбачені витрати.
- 4. *Оцінка ризиків та їх мінімізація:*
 - Зміни ринкових умов та їх вплив на вартість будівництва.
 - Застосування страхових полісів для мінімізації ризиків.
- 5. *Вибір виду кредиту:*
 - Короткостроковий, якщо потрібно покрити тимчасовий дефіцит коштів.
 - Середньостроковий, якщо проєкт потребує додаткових інвестицій.
 - Довгостроковий, якщо потрібно погасити вартість будівництва поетапно.
- 6. *Розрахунок вартості відсоткових платежів:*
 - Залежно від обраної процентної ставки та виду кредиту.
- 7. *Розробка плану погашення кредиту:*
 - Розподіл відсоткових та основних платежів.
- 8. *Визначення очікуваних фінансових показників:*
 - Після завершення проєкту та погашення кредиту.

ЗМІСТ ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Як обрати оптимальний банк для конкретного проєкту?
2. Як розрізняти міжнародні, національні та локальні банки?
3. Як ідентифікувати та класифікувати ризики, пов'язані з кредитуванням?
4. Які інструменти можуть бути використані для мінімізації ризиків?

5. Які основні критерії, які банк враховує при розгляді кредитної заявки на фінансування проекту?

6. Які види забезпечення можуть вимагати банки для надання кредиту на проект?

7. Які особливості процедури оцінки кредитоспроможності боржника в контексті проектного кредитування?

Тема 9

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЕКТІВ ЗА РАХУНОК МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ

Ключові слова: доцільність проекту, фінансове управління проектом, фінансове забезпечення проектом, інституція, міжнародна інституція, кредитування, МВФ, Світовий банк, Світова організація торгівлі, Банк міжнародних розрахунків, Промислово-фінансова група

ПЛАН

1. Міжнародні фінансові інституції.
2. Фінансування проектів за рахунок міжнародних фінансових інституцій.
3. Умови отримання фінансування від міжнародних інституцій.

КОРОТКИЙ ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Інституція – це організована структура або організація, яка виконує певні функції або має визначену роль у суспільстві, економіці, політиці та інших сферах діяльності. Це може бути орган державної влади, освітній заклад, дослідницький центр, фінансова установа, медичний заклад та багато інших типів організацій.

Інституції можуть мати формальну структуру та правила, які регулюють їх функціонування, а також можуть відігравати важливу роль у формуванні та підтримці різних аспектів суспільства, включаючи економіку, правову систему, культуру, науку та інше.

Інституціями є державні органи (парламенти, уряди), навчальні заклади (університети, школи), банки, релігійні організації, медичні клініки щодо.

Міжнародні фінансові інституції, відіграють ключову роль у регулюванні та координації фінансових справ між різними країна-

ми. Так МВФ є спеціалізованою агентством Організації Об'єднаних Націй, яка забезпечує стабільність міжнародної грошово-фінансової системи. Він надає фінансову допомогу країнам, що переживають економічні труднощі, і сприяє координації глобальної економічної політики, Група Світового банку (п'ять міжнародних фінансових інституцій) надають фінансову та технічну допомогу країнам для розвитку проектів в галузі інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та інших сфер, Світова організація торгівлі (СОТ) встановлює правила для міжнародної торгівлі товарами та послугами, сприяє врегулюванню торговельних конфліктів і сприяє вільній торгівлі між країнами, Банк міжнародних розрахунків (БМР) є банком для центральних банків і надає послуги з розрахунків та фінансової стабільності. Він сприяє координації міжнародних грошових операцій, Промислово-фінансова група включає представників з більш ніж 20 найбільших економік світу, сприяє координації регулювання фінансових ринків та політики тощо.

Декілька міжнародних фінансових інституцій мають здатність фінансувати різноманітні проекти в країнах світу. Так Світовий банк надає фінансування для різних проектів в Україні, включаючи розвиток інфраструктури, підвищення якості освіти та охорони здоров'я, підтримку підприємництва та покращення умов життя, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) активно працює в Україні, надаючи фінансування та технічну підтримку для проектів з різних галузей, включаючи енергетику, транспорт, бізнес-розвиток та інші.

Україна має фінансову підтримку від МВФ для забезпечення макроекономічної стабільності та впровадження структурних реформ. Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) надає фінансування для проектів, спрямованих на розвиток інфраструктури, енергетики, промисловості та інших галузей в Україні. Всесвітня продовольча програма ООН сприяє боротьбі з голодом та надає гуманітарну допомогу в Україні, зокрема шляхом фінансування проектів у галузі продовольства та сільського господарства. Взагалі інституції можуть надавати різні види підтримки, включаючи позики, гранти, технічну допомогу та консультації для реалізації проектів у різних галузях.

Фінансування проектів за рахунок міжнародних фінансових інституцій має свої особливості, які можуть впливати на процес реалізації проекту та його результати. Міжнародні фінансові інституції мають високі стандарти та критерії для надання фінансування. Проекти повинні відповідати певним соціальним, екологічним, фінансовим та іншим вимогам. Також Міжнародні фінансові інституції можуть надавати технічну підтримку та консультації на різних етапах проекту, включаючи планування, реалізацію та моніторинг. Це може включати експертний аналіз, навчання та рекомендації. Фінансування від міжнародних інституцій часто надається у вигляді позик зі специфічними умовами щодо відсотків, строків погашення та інших фінансових параметрів. Проекти повинні зробити фінансовий аналіз та план відшкодування коштів. Деякі проекти можуть отримувати дотації або гранти з метою сприяння соціальному розвитку, гуманітарній допомозі, підтримці вразливих груп населення тощо. Міжнародні інституції можуть вимагати систематичного моніторингу та оцінки прогресу проекту. Це сприяє відстеженню результатів, виконанню вимог та внесенню коректив у випадку необхідності. Фінансове забезпечення від міжнародних інституцій може вимагати дотримання певних стандартів в галузях, таких як соціальний захист, екологічна безпека, антикорупційні заходи та інші. Ці особливості впливають на процес планування, реалізації та контролю проектів, забезпечуючи їхню відповідність вимогам та стандартам міжнародних фінансових інституцій.

Для того щоб міжнародна фінансова інституція могла профінансувати проект, зазвичай потрібно виконати кілька умов та критеріїв. Вимоги можуть варіюватися залежно від конкретної інституції, типу проекту та його цілей.

Проект повинен відповідати місії та цілям конкретної міжнародної фінансової інституції. Наприклад, проект повинен сприяти розвитку, допомогти вразливим верствам населення, підвищенню енергоефективності тощо.

Проект повинен демонструвати фінансову стійкість та здатність відшкодувати надані кошти або позики. Це може включати ретельний

аналіз фінансових прогнозів, потенційних доходів та ризиків. Проект повинен мати належну організаційну та технічну спроможність для ефективного виконання. Це включає наявність кваліфікованих кадрів, необхідних ресурсів та технічної експертизи. Проект повинен враховувати соціальні аспекти та сприяти покращенню умов життя населення. Важливо, щоб проект був зорієнтований на потреби та інтереси місцевого населення. Проект повинен враховувати екологічні аспекти та мінімізувати негативний вплив на навколишнє середовище. Проект повинен дотримуватися міжнародних норм, стандартів та вимог, таких як соціальні, екологічні, антикорупційні тощо. Проект повинен забезпечувати прозорість у витрачанні коштів, забезпечувати відкритість для моніторингу та оцінки. Проект повинен діяти в рамках законодавства та мати підтримку від уряду та інших відповідних органів.

Конкретні вимоги можуть варіюватися залежно від інституції та проекту. Тому перед подачею заявки на фінансування треба детально вивчати вимоги та процедури кожної конкретної міжнародної фінансової інституції.

У деяких випадках фізичні особи можуть отримати фінансову допомогу від міжнародних інституцій, особливо якщо це пов'язано з гуманітарною допомогою, соціальним розвитком, освітою, науковими дослідженнями або іншими проектами, спрямованими на загальний суспільний благодійний вплив.

Наприклад, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) може фінансувати проекти малих та середніх підприємств, які мають позитивний вплив на економіку та соціальний розвиток регіону. Також інші міжнародні організації, наприклад, Світовий банк, можуть мати програми допомоги для інноваційних підприємців або осіб, що працюють у сфері освіти чи науки.

Однак варто пам'ятати, що отримання фінансової підтримки від міжнародних інституцій може бути складним і конкурентним процесом. Це може вимагати підготовки детальних заявок, бізнес-планів або проектних пропозицій, а також відповідності вимогам та критеріям інституції.

Якщо ви маєте конкретний проект або ініціативу та цікавитесь можливістю отримати фінансову підтримку від міжнародної інституції, рекомендуємо звернутися до офіційного веб-сайту цієї інституції та ознайомитися з інформацією про їхні програми, вимоги та процедури подачі заявок.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Поняття сутності фінансової інституції.
2. Система надання фінансової допомоги щодо втілення проектів міжнародними інституціями.
3. Принципи, функції та цілі управління фінансовою допомогою міжнародних інституцій.
4. Сучасні інструменти кредитування міжнародними інституціями.
5. Відповідність умовам міжнародних інституцій при отриманні фінансової допомоги.
6. Міжнародні фінансові інституції: відмінності в кредитуванні.
7. Характеристика міжнародних інституцій щодо кредитування IT-проектів.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Міжнародні фінансові інституції, їхня роль у фінансуванні проектів:

- a) банківські установи для фінансування місцевих проектів;
- b) організації, що здійснюють бізнес-кредитування;
- v) організації, які надають фінансову підтримку та кредити для реалізації різних проектів.

2. Яка основна мета Міжнародного Валютного Фонду (МВФ) у контексті фінансового забезпечення проектів?

- a) сприяти валютному обміну між країнами-членами;
- b) забезпечити розвиток глобального економічного ринку;
- v) регулювати валютно-кредитні відносини та надавати фінансову допомогу країнам-членам.

3. Яка з наступних характеристик проекту є важливою для отримання фінансової підтримки від міжнародної фінансової інституції?

- а) відсутність необхідності в погашенні кредиту;
- б) відповідність місії та цілям інституції, стійкість проекту, соціальна та екологічна відповідність;
- в) високий ризик та швидке відшкодування інвестицій.

4. Яка з наступних особливостей може включати фінансування проекту від міжнародної фінансової інституції?

- а) забезпечення максимальної конфіденційності щодо використання коштів.
- б) вимога до дотримання екологічних та соціальних стандартів, технічної підтримки та моніторингу.
- в) відсутність необхідності в представленні фінансових звітів та плану відшкодування коштів.

5. Яке поняття відображає здатність проекту виконати свої завдання та надати очікувані результати?

- а) фінансова ефективність;
- б) інноваційність проекту;
- в) технічна спроможність.

6. Яка інституція надає фінансову підтримку для реалізації різних проектів у галузях, таких як енергетика, транспорт та бізнес-розвиток?

- а) Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР);
- б) Світовий банк;
- в) Міжнародний валютний фонд (МВФ).

7. Який інструмент фінансування МВФ може бути використаний для забезпечення фінансової допомоги країнам-членам у випадку екстрених ситуацій?

- а) Інструмент довгострокового кредитування;
- б) Інструмент швидкого фінансування (*Rapid Financing Instrument* – RFI);
- в) Програма структурних реформ.

8. Який засіб фінансування від МВФ може вимагати систематичного моніторингу та оцінки прогресу проекту?

- а) гранти для гуманітарної допомоги;
- б) короткострокові позики для платіжного балансу;
- в) програма структурних реформ.

9. Які з наступних користностей можуть виникнути для країни-отримувача фінансової підтримки від міжнародної фінансової інституції?

- а) можливість відмовитися від проведення будь-яких структурних реформ;
- б) зменшення потреби відкритості для моніторингу та оцінки;
- в) забезпечення фінансової та макроекономічної стабільності, доступ до недорогих кредитних ресурсів та можливість реалізації реформ.

10. Яка з інституцій може надавати фінансову підтримку в рамках гуманітарної допомоги та соціального розвитку?

- а) Світовий банк;
- б) Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР);
- в) Міжнародний Валютний Фонд (МВФ).

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1: Реалізація екологічного проекту.

Ви керівник компанії, яка спеціалізується на розробці та впровадженні екологічних технологій. Ваша компанія розглядає можливість реалізації проекту зі зменшення викидів CO₂ у великому місті. Для здійснення проекту потрібні значні інвестиції, але Ви вирішили дослідити можливість отримання фінансової підтримки від міжнародних інституцій.

Складіть план дій для отримання фінансування від Міжнародного Валютного Фонду або Європейського банку реконструкції та розвитку, включаючи вимоги, умови та аспекти, які можуть вплинути на прийняття рішення.

Кейс 2: *Відновлення після кризи.*

Ви керівник економічного відділу Міністерства економіки країни, яка потрапила у фінансову кризу через економічні труднощі та зовнішні виклики. Для відновлення економіки та забезпечення макроекономічної стабільності вам потрібно залучити фінансову допомогу від міжнародних інституцій. Проведіть аналіз ситуації, розробіть стратегію залучення фінансування від Міжнародного Валютного Фонду або Світового банку, враховуючи необхідні умови та дії для отримання підтримки.

Кейс 3: *Інноваційний технологічний стартап.*

Ви засновник стартапу, що розробляє інноваційну технологію в сфері відновлювальної енергетики. Вам необхідні інвестиції для досліджень та впровадження технології на ринок.

Розгляньте можливість залучення фінансування від міжнародних інституцій, таких як Європейський банк реконструкції та розвитку, для підтримки вашого стартапу.

Складіть бізнес-план та аргументи, які переконують інституцію надати фінансову підтримку вашому проекту.

Кейс 4: *Виклики гуманітарної допомоги.*

Ви керівник неприбуткової організації, яка надає гуманітарну допомогу в країні, що потерпає від природних катастроф та соціальних проблем. Ви вирішили звернутися до міжнародних інституцій, таких як Світовий банк, для отримання фінансової підтримки щодо реалізації проектів допомоги. Розробіть стратегію звернення та аргументи, які переконують інституцію щодо важливості вашої роботи та потреби у фінансуванні.

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

Припустимо, що ваша компанія розглядає можливість реалізації проекту з виробництва відновлюваної енергії. Вам потрібно оцінити вартість фінансового забезпечення проекту від міжнародної інституції. Використайте наступні дані:

1. Проект передбачає встановлення вітрових турбін з загальною потужністю 50 МВт.
2. Вартість будівництва проекту становить \$100 млн.
3. Міжнародна інституція готова надати фінансування наступними умовами:

Процентна ставка – 3% на рік.

Термін фінансування – 10 років з амортизацією.

Графік погашення: щорічні платежі (рівні) для погашення основної суми та відсотків.

Завдання: розрахуйте щорічний платіж, необхідний для погашення фінансування за цими умовами.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

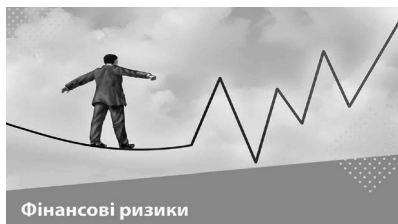
1. Роль міжнародних фінансових інституцій у розвитку країн.
2. Умови та критерії фінансової підтримки від міжнародних інституцій.
3. Ефективність фінансової підтримки від міжнародних інституцій.
4. Порівняння різних міжнародних фінансових інституцій та їхніх підходів до фінансування проектів.
5. Імпакт фінансової підтримки на геополітичний та економічний стан регіонів.
6. Ризики та виклики фінансового забезпечення проектів міжнародними інституціями.
7. Вплив фінансової підтримки на сталість та інноваційність проектів.

ЗМІСТ ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Які основні міжнародні фінансові інституції і які з них надають фінансову підтримку проектам?
2. Яка роль Міжнародного Валютного Фонду (МВФ) у фінансуванні проектів та які умови він може ставити перед країнами-отримувачами?
3. Які основні критерії та умови отримання фінансової підтримки від міжнародних інституцій?
4. Які можливі переваги та виклики фінансування проектів від міжнародних фінансових інституцій?
5. Які проекти часто отримують підтримку від міжнародних інституцій, і чому вони є пріоритетними?
6. Як визначити фінансову ефективність проекту та його відповідність цілям міжнародних інституцій?

Тема 10

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПРИ СТВОРЕННІ ПРОЄКТІВ

Ключові слова: ризики, фінансові ризики, управління фінансовими ризиками, аналіз ризиків, ідентифікація ризиків, ймовірність ризиків, вплив ризиків, чутливість до ризиків, контроль ризиків

ПЛАН

1. Фінансові ризики та їх вплив на очікуваний проєкт.
2. Види фінансових ризиків та управління ними.
3. Інструменти та методи аналізу фінансових ризиків.

КОРОТКИЙ ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Фінансові ризики – це можливість виникнення невідомих або небажаних фінансових подій чи змін, які можуть мати негативний вплив на фінансові показники, доходи, витрати та загальну успішність проєкту. Фінансові ризики можуть виникнути з багатьох джерел і спричинити зміни в доходах, витратах, прибутку, вартості та інших фінансових параметрах проєкту.

Вплив фінансових ризиків на проєкт може бути значний і призвести до наступних наслідків:

- зміни у фінансовому оточенні, такі як зростання цін на сировину або зміни в валютних курсах, можуть призвести до зниження прибутку проєкту;
- вартість виконання проєкту може збільшитися через непередбачені фінансові події, такі як зміни в законодавстві або вартості ресурсів;
- зміни на ринку можуть призвести до зниження вартості активів, що може вплинути на загальну стійкість фінансів проєкту;

- якщо фінансовий партнер проекту відмовить у підтримці, це може призвести до нестачі фінансування;
- фінансові ризики можуть призвести до зниження рентабельності проекту, зменшивши його привабливість для інвесторів;
- неочікувані фінансові зміни можуть призвести до порушення плану витрат та призначення фінансів;
- зміни на фінансових ринках можуть вплинути на вартість капіталу та доступність фінансування;
- зміни у фінансових ринках можуть вплинути на вартість акцій чи облігацій компанії, що має вплив на її фінансовий стан.

Для управління фінансовими ризиками важливо ретельно проводити аналіз та ідентифікацію потенційних ризиків, розробити стратегії їх управління, враховувати чутливість до ризиків та розробити плани дій для вразливих сценаріїв.

При створенні проекту можуть виникати різноманітні фінансові ризики, які можна узагальнити до декількох основних видів:

1.	Валютний ризик	Ризик зміни валютних курсів. Якщо проект має міжнародні аспекти або є ділові відносини з іншими країнами, зміни валютних курсів можуть вплинути на вартість трансакцій та доходів.
2.	Ринковий ризик	Ризик виникає через зміни на ринку, такі як зміни цін на сировину, товари або послуги.
3.	Процентний ризик	Зміни у рівні процентних ставок можуть вплинути на вартість позик, облігацій або інших фінансових інструментів, що використовуються у фінансуванні проекту.
4.	Кредитний ризик	Ризик того, що контрагент не зможе виконати свої фінансові зобов'язання.
5.	Ліквідний ризик	Ризик недостатньої ліквідності для виконання своїх зобов'язань.
6.	Технологічний ризик	Він виникає, коли нові технології, можуть не працювати як очікувалося, або коли старі технології стають застарілими.

7.	Політичний ризик	Зміни у політичному середовищі, законодавстві або регулюванні можуть вплинути на вартість проекту, його прибутковість або здатність його виконання.
8.	Ризик недостатнього попиту	Якщо попит на товари або послуги менше, ніж передбачалося, це може вплинути на доходи та вартість проекту.
9.	Зміни в податковому законодавстві	Різні податкові зміни можуть вплинути на фінанси, вартість проекту та його рентабельність.
10.	Економічний ризик	Загальні економічні умови, такі як рецесія чи інфляція, можуть вплинути на вартість товарів та послуг, рівень споживчого попиту, валютні курси та інші елементи. Це може призвести до зміни витрат на проект та доходів, а також вплинути на фінансову стійкість організації.

Для визначення та оцінки фінансових ризиків перед початком проекту слід провести детальний аналіз різних аспектів проекту та його оточення. Визначаються фінансові цілі проекту. Це може включати доходи, витрати, рентабельність, терміни повернення капіталу тощо. Аналізуються всі фінансові параметри проекту, такі як вартість виконання, прогнозовані доходи, витрати, залежність від зовнішніх факторів (ціни, курси валют тощо). Ідентифікуються всі можливі джерела ризиків, які можуть вплинути на фінансові параметри проекту. Це може бути зміна валютних курсів, нестабільність ринку, зміни регулювання тощо. Для кожного ідентифікованого ризику є можливий вплив на фінансові показники проекту. Визначається вплив на доходи, витрати та загальну успішність. Оцінюється ймовірність виникнення кожного ризику. Для кожного ризику розробляються різні сценарії впливу. Визначаються ті області проекту, де ризики найбільші. Далі для кожного ризику розробляються стратегії зниження або управління ризиком. Оцінюються яким чином різні ризики можуть взаємодіяти та впливати на фінансову стійкість проекту в цілому і на останок зібрана інформація про ризики та їхні управлінські стратегії включається до бізнес-плану проекту.

Для визначення потенційних наслідків ризиків і розробки стратегій управління ними використовують різні методи та моделі. Аналіз чутливості допомагає визначити, як зміна певних ключових факторів впливає на фінансові показники проекту. Сценарії впливу допомагають розглядати різні можливі ситуації та їхні наслідки для проекту. Метод часткових змінних використовується для визначення, які саме фактори мають найбільший вплив на фінансові показники проекту. Симуляційні моделі дозволяють створити велику кількість різних сценаріїв на основі випадкових змінних. Це дає можливість визначити розподіл можливих результатів та ймовірність виникнення різних ситуацій. А відчуження ризику при створенні проекту впливає на фінансові показники всього проекту.

Таким чином для виявлення фінансових ризиків в проекті використовуються різні інструменти та методи аналізу:

- SWOT-аналіз виявляє сильні та слабкі сторони проекту, а також можливості та загрози в зовнішньому середовищі. Виявляє фінансові ризики, що пов'язані зі слабкими сторонами проекту та можливими загрозами;
- вивчення конкурентного середовища може виявити ризики, пов'язані з конкуренцією, зміною ринкової позиції та змінами витрат на маркетинг та рекламу;
- вивчення фінансових показників та фінансової стабільності виявляє можливі ризики, що пов'язані зі зміною прибутковості, ліквідності, платоспроможності тощо;
- дослідження ринкових трендів та змін виявляє ризики, пов'язані зі зміною попиту, цін на товари та послуги, а також кон'юнктури ринку;
- сценарний аналіз передбачає розгляд різних можливих сценаріїв розвитку подій та їх впливу на фінансові показники. Це виявляє можливі ризики в різних умовах;
- аналіз структурних ризиків передбачає визначення ризиків, пов'язаних зі зміною внутрішньої структури організації, організаційної культури, кадровими змінами тощо;

- поглиблений аналіз фінансових звітів виявляє ризики, пов'язані зі зміною доходів, витрат, прибутку та інших фінансових показників;
- симуляційні моделі дозволяють створити велику кількість різних сценаріїв на основі випадкових змінних. Це виявляє можливі ризики та їхні наслідки;
- консультування експертів у відповідній галузі допомагає виявляти фінансові ризики, які можуть бути непередбаченими;
- вивчення досвіду попередніх проектів у галузі, де прогнозується створення проекту визначає типові фінансові ризики та їхні наслідки.

Для врахування внутрішніх та зовнішніх факторів, які можуть призвести до фінансових ризиків, проводиться комплексний аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів і розглядається їх взаємодія:

- внутрішні фактори: організаційна структура, управління ресурсами, технічні аспекти, людський фактор;
- зовнішні фактори: економічні умови, політичний та регуляторний фактори, технологічний прогрес, конкуренція, соціокультурні тенденції.

Визначення критичних ризиків є важливою складовою процесу управління фінансовими ризиками. Ризики, які можуть суттєво вплинути на досягнення основних цілей проекту, є критичними. Виберіть ті ризики, які мають найбільший потенціал знизити прибутковість, продуктивність або інші ключові показники проекту. Ризики, наслідки яких можуть бути дуже серйозними або навіть загрожувати життєдіяльності компанії, є критичними. Важливо виявити ризики, які можуть призвести до значних фінансових втрат або погіршення репутації. Ризики, які мають високу ймовірність виникнення, можуть бути більш критичними, навіть якщо їхні наслідки менш серйозні. Найменш імовірні ризики можуть залишитися на другому плані. Важливо враховувати взаємодію між різними ризиками. Деякі ризики можуть підсилювати чи підтримувати інші ризики. Ризики, які можуть спричинити ланцюжкову реакцію, є критичними. Ризи-

ки, які важко або дорого знижувати, можуть бути більш критичними. Якщо відсутні або обмежені можливості вплинути на деякі ризики, вони можуть вимагати особливої уваги. Деякі ризики можуть впливати на інші ризики або послаблювати їх наслідки. Ризики, які можуть підірвати стратегічну спрямованість проекту або компанії в цілому, є критичними. Прийняття рішень повинно відповідати стратегічному баченню та місії компанії. Треба врахувати ризики, які вже спричиняли проблеми в минулому, бо можуть бути критичними і в поточному проекті. Ризики, які можуть вплинути на конкурентоспроможність компанії або її позицію на ринку, є критичними. Ризики, які можуть вплинути на критичні стадії проекту або його завершення, є критичними.

Розробка плану дій для управління ризиками та мінімізації їх впливу є важливим етапом в процесі управління фінансовими ризиками.

Управління ризиками – це постійний процес, і план дій може змінюватися під впливом нової інформації та зміни умов. Важливо бути готовими адаптувати план для забезпечення максимальної ефективності управління ризиками.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Класифікація внутрішніх і зовнішніх факторів, що призводять до фінансових ризиків.
2. Оцінка масштабу й ймовірності фінансових ризиків.
3. Класифікація критичних ризиків.
4. Стратегії зниження можливого виникнення ризиків.
5. План дій для управління фінансовими ризиками та мінімізації їх впливу.
6. Реагування на зміни ситуації та адаптація стратегій управління ризиками.
7. Різноманітні стратегії та методи для управління економічним ризиком.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. *Що таке фінансовий ризик у контексті управління проектами?*

- а) втрата ключового персоналу;
- б) вплив непередбачених змін на вартість та доходи проекту;
- в) пошкодження обладнання;
- г) затримка в графіку виконання проекту.

2. *Який фактор може викликати економічний ризик для проекту?*

- а) політичні зміни в країні;
- б) зміна технології виробництва;
- в) оптимізація бізнес-процесів;
- г) відсутність конкурентів на ринку.

3. *Яка стратегія допоможе зменшити вплив економічних змін на проект?*

- а) пересилання відповідальності;
- б) розподіл ризиків;
- в) відмова від проекту;
- г) збільшення бюджету проекту.

4. *Який інструмент дозволяє захистити від негативних змін валютних курсів?*

- а) фінансова підтримка від держави;
- б) фінансова підтримка від банків;
- в) фінансові похідні (опціони, ф'ючерси);
- г) фінансова підтримка від інвесторів.

5. *Що включає в себе аналіз чутливості проекту до ризиків?*

- а) вивчення історії подій;
- б) виявлення імовірних витрат;
- в) оцінка впливу різних факторів на результати проекту;
- г) планування маркетингових заходів.

6. Який метод допомагає оцінити вплив різних сценаріїв на проект?

- а) статистичний аналіз;
- б) SWOT-аналіз;
- в) аналіз вартості-користі;
- г) аналіз стрес-тестів.

7. Якій зміні в умовах проекту може бути підданий фінансовий ризик?

- а) зміна технічних вимог;
- б) зміна ціни на акції компанії;
- в) зміна членів проектної команди;
- г) зміна оформлення документів.

8. Яка стратегія передбачає готовність до можливих змін у вартості проекту?

- а) диверсифікація портфеля;
- б) збільшення бюджету;
- в) зниження вартості проекту;
- г) відмова від проекту.

9. Яке поняття описує можливість адаптувати проект до змінних умов ринку?

- а) гнучкість в управлінні;
- б) скорочення витрат;
- в) оптимізація процесів;
- г) диверсифікація ризиків.

10. Який інструмент допомагає оцінити вагомість різних ризиків та їх можливий вплив на проект?

- а) аналіз SWOT;
- б) матриця ризиків;
- в) метод прогнозування трендів;
- г) аналіз економічної прибутковості.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1: *Реакція на економічні зміни*

Компанія «Tech Solutions» планує випустити на ринок новий продукт – смартфон, заснований на останніх технологіях. Під час розробки проекту, економічні умови країни почали погіршуватися: зростання безробіття, інфляція та зниження споживчого попиту. Ви знаходитесь на посаді керівника проекту. Як ви будете реагувати на ці економічні зміни та як ви адаптуєте стратегію управління фінансовими ризиками для забезпечення успішності проекту?

Кейс 2: *Валютний ризик*

Міжнародна компанія «Global Goods» планує ввести новий товар на ринок країни «X». Однак в країні «X» економічна нестабільність та валютний ризик високі. Якщо вартість місцевої валюти падатиме, це може негативно позначитися на доходах компанії. Як ви підготуєте план дій для управління цим валютним ризиком та зменшення його впливу на проект?

Кейс 3: *Залежність від постачальників*

Компанія «Green Farms» спеціалізується на вирощуванні органічних овочів та фруктів. Однак, в останні роки ціни на добрива, необхідні для вирощування, значно зросли через глобальні тенденції. Це стало суттєвим фінансовим ризиком для компанії. Як ви розробите план дій для зменшення впливу зростаючих вартостей на доходи компанії та забезпечення стійкості проекту?

Кейс 4: *Вплив технологічних змін*

Компанія «InnovateTech» розробляє інноваційний продукт, який обіцяє революціонізувати ринок. Однак технологічні тенденції можуть змінити попит на цей продукт до його введення на ринок. Як ви проведете аналіз чутливості та розробите стратегію управління ризиками, щоб врахувати можливі зміни в технологічних тенденціях?

Кейс 5: *Геополітичний ризик*

Міжнародна компанія «GlobalTrades» планує розширити свою діяльність на новий ринок у країні «Y». Проте, ця країна потерпає від політичної нестабільності та конфліктів з сусідніми країнами. Як ви

розробите стратегію управління геополітичним ризиком та забезпечите безпеку та стабільність проекту в таких умовах?

Кейс 6: *Валютний ризик у міжнародному проекті*

Ви плануєте впровадити проект у країні, де валюта має високий рівень нестабільності. Розгляньте можливі фінансові ризики, пов'язані з коливаннями обмінного курсу. Розробіть стратегії для зменшення впливу валютних ризиків на проект.

Кейс 7: *Технологічний ризик у проекті нового продукту*

Ви плануєте розробити та запустити на ринок новий продукт, пов'язаний з новою технологією. Дослідите можливі фінансові ризики, пов'язані з можливими технічними проблемами, затримками у впровадженні та конкуренцією. Розробіть стратегії для мінімізації цих ризиків.

Кейс 8: *Фінансовий ризик у проекті будівництва*

Ви ведете проект будівництва в умовах зміни цін на будівельні матеріали та послуги. Проаналізуйте фінансові ризики, пов'язані з можливими зростаннями вартості та затримками. Розробіть стратегії для управління цими ризиками.

Кейс 9: *Ризик нестачі фінансування*

Ви плануєте розширення бізнесу і вкладаете значну суму коштів у проект. Розгляньте фінансовий ризик, пов'язаний з можливістю нестачі фінансування в процесі реалізації. Розробіть стратегії для забезпечення достатнього фінансування на всіх етапах проекту.

Кейс 10: *Ризик зміни процентних ставок*

Ви здійснюєте проект, для якого потрібне довготермінове фінансування. Розгляньте фінансовий ризик, пов'язаний з можливими змінами процентних ставок. Розробіть стратегії для захисту від негативного впливу зміни процентних ставок.

Кейс 11: *Ризик незавершеності проекту*

Ваш проект стикається з проблемами виконання та затримками. Дослідите фінансовий ризик, пов'язаний з можливими витратами на коригування та завершення проекту. Розробіть план дій для збереження фінансової стабільності в умовах затримок.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Введення до управління фінансовими ризиками у проектах.
2. Аналіз фінансових ризиків в реальних проектах.
3. Стратегії зменшення фінансових ризиків.
4. Фінансові інструменти для управління ризиками.
5. Фактори, що впливають на вибір стратегії управління ризиками.
6. Вплив різних видів ризиків на фінансовий результат проекту.
7. Кейс-студії успішного управління фінансовими ризиками.
8. Сучасні тенденції управління фінансовими ризиками.
9. Управління фінансовими ризиками у стартапах.
10. Роль управління фінансовими ризиками у сталому розвитку бізнесу.

ЗМІСТ ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Які основні причини виникнення фінансових ризиків у проектах?
2. Як визначити головні джерела фінансових ризиків в конкретному проекті?
3. Які основні категорії фінансових ризиків можна виділити та як вони взаємодіють між собою?
4. Які основні кроки при плануванні управління фінансовими ризиками?
5. Як провести аналіз чутливості проекту та які результати можна отримати з цього аналізу?
6. Які методи можна використовувати для проведення сценарійного аналізу та моделювання впливу різних сценаріїв на проект?
7. Як впливають внутрішні та зовнішні фактори на фінансові ризики?
8. Які інструменти можна використовувати для зниження впливу фінансових ризиків?
9. Які ключові метри та показники можна використовувати для вимірювання ризиків та їх впливу на проект?
10. Як визначити критичні ризики та розробити стратегії управління ними?

11. Як організувати моніторинг та контроль за ризиками під час реалізації проекту?

12. Які практичні приклади успішного управління фінансовими ризиками можна вивчити з літератури або реальних випадків?

13. Які виклики можуть виникнути при управлінні фінансовими ризиками у стартап-проектах порівняно з великими корпораціями?

14. Як розвивається сучасна методологія управління фінансовими ризиками та які нові підходи виникають завдяки технологічному розвитку?

15. Як забезпечити ефективне взаємодію між різними відділами та спеціалістами при управлінні фінансовими ризиками?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ

1. Алексеєнко І.І. Управління проектами в фінансовій сфері: метод. реком. до самост. роботи Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 47 с.
2. Блага Н.В. Управління проектами: навч. посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 152 с.
3. Бізнес-планування та управління проектами: навчальний посібник / П.Г. Ільчук, Р.В. Фещур, А.І. Якимів, І.В. Когут, Г.Й. Лучко, Д.І. Скворцов, С.В. Шишковський; за ред. П.Г. Ільчука. Львів, 2020. 215 с.
4. Горбаченко С. А. Проектний менеджмент: навчально-методичний посібник для підготовки здобувачів вищої освіти галузі знань 12 «Інформаційні технології». Одеса: НУ «ОЮА», 2020. 263 с.
5. Зачко О. Б., Івануса А.І., Кобилкін Д.С. Управління проектами: теорія, практика, інформаційні технології. Львів: ЛДУ БЖД, 2019. 173 с.
6. Конспект лекцій з дисципліни «Проектне фінансування» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» денної і заочної форм навчання / Ковшун Н. Е., Заячківська О. В. – Рівне: НУВГП, 2019. 64 с.
7. Карпюк Г.І. Основи підприємництва: навч. посібн. для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. Київ, 2020. 108 с.
8. Кібік О.М., Котлубай В.О., Хаймінова Ю.В., Редіна Є.В., Белоус К.В. Стратегічне управління. Антикризове управління: навч. посібник. Одеса. 2019. 208 с.
9. Мойсеєнко І., Ревак І., Миськів Г., Чапляк Н. Інвестиційний аналіз: навч. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 276 с.
10. Онищенко С.В. Методичні вказівки до розробки проекту з дисципліни «Управління науковими та інноваційними проектами» для аспірантів усіх спеціальностей третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання. – Полтава: НУПП, 2020.– 25 с.

11. Проектний аналіз: навч. посібник / Н.Й. Басюркіна, С.А. Горбаченко, В.А. Карпов, Р.І. Шевченко-Перепьолкіна (за редакцією проф. Карпова В.А.). К.: Видавничий дім «Кондор», 2019. 324 с.
12. Управління проектами та ризиками: навч. посібн. / О.І. Яковенко. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. 196 с.
13. Ульяновченко О.В., Петренко О.Я., Цигікал П.Ф. Управління проектами: навч. посіб. Х.: ХНАУ, 2019. 120 с.
14. Сумець О.М. Проектно-орієнтоване управління організацією: навч. посібник. Київ: Університет економіки та права «КРОК», 2022. 167 с.
15. Черчик Л. Проектний менеджмент: Методичні вказівки до самостійної роботи. Луцьк: СЛУ імені Лесі Українки, 2020. 126 с.
16. A Guide to the Project Management Body of Knowledge. PMBOK® Guide – Sixth Edition (2017). Project Management Institute. URL: <https://www.pmi.org/pmbok-guide-standards/foundational/pmbok>
17. Burke R. Project management: planning and control techniques. New Jersey, USA, 2013.
18. Heagney J. Fundamentals of project management. Amacom, 2016.
19. Закони України. URL: <http://gov.ua>.
20. Вебпортал парламенту України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
21. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
22. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.
23. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
24. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
25. Національний банк України URL: <https://bank.gov.ua/>
26. Система розкриття інформації на фондовому ринку України URL: www.smida.gov.ua.
27. ЄС URL: <http://www.europa.eu.int>
28. Матеріали ЄС і РЄ URL: www.isi.gov.ua
29. Офіційний веб-сайт Української асоціації управління проектами URL: <http://upma.kiev.ua/index.php?lang=ukrainian>.
30. Офіційний веб-сайт Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України URL: <http://www.ukrproject.gov.ua/>

Навчальне видання

**Ольга КІБІК, Ольга СЛОБОДЯНЮК,
Іван ПРИМАЧЕНКО, Людмила КУЗНЕЦОВА**

**ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОЄКТУ**

Навчально-методичний посібник

Електронне видання

В авторській редакції

Ум-друк. арк. 6,86.

Зам. № 2311–10.

Видавець ПП «Фенікс»

(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).

Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.

e-mail: fenix-izd@ukr.net